Nr. 12
(318)
22
20–26 martie 1996

95% DIN ROMÂNI VOR ÎN NATO
ŞI 97% ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

pag. 11

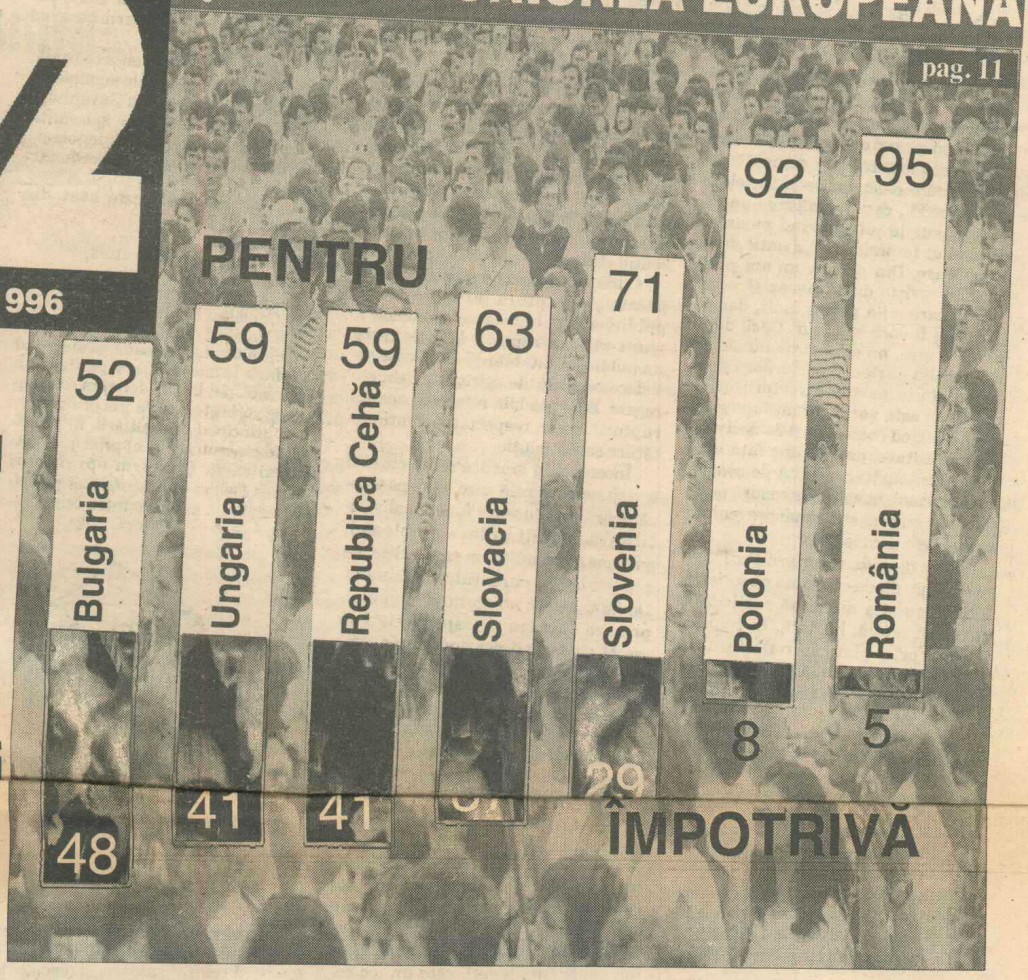

Emil Constantinescu faţă în faţă cu GDS

pag. 8–10

Magda Cârneci despre filmul lui Stere Gulea *Stare de fapt*

pag. 14

HORAŢIU PEPINE

Harta electorală

În orice judeţ s-ar duce, delegaţii PDSR se opresc invariabil la prefectură. Aici e cartierul general, de aici se fac planurile de bătaie. Prefectura e o instituţie a administraţiei centrale, dar în primul rînd o instituţie de partid. Adrian Năstase sau Oliviu Gherman nu pleacă însă niciodată fără să ia cu ei cel puţin un membru al guvernului. Nu demult, partidul îşi convocase miniştrii şi le ceruse imperios să devină veritabili agenţi electorali. Acolo unde şomajul e foarte ridicat (ca la Buzău de exemplu), e mobilizat ministrul protecţiei sociale, care promite întreprinderilor credite pentru angajarea şomerilor. Pe platformele mari industriale e convocat ministrul finanţelor, care promite credite pentru acoperirea datoriilor şi relansarea producţiei. La Suceava, bunăoară, se duce ministrul mediului (ce ironie!), dar şi ministrul turismului. Mobilizarea executivului are un scop foarte clar. PDSR nu promite ceva pentru cînd va cîştiga alegerile, ci, pur şi simplu, promite un acont preelectoral. Evident, totul pe seama bugetului pe 1996.

În acest timp, Emil Constantinescu se opreşte la o universitate din provincie, după care se întîlneşte cu lideri sindicali, cărora le vorbeşte despre corupţie, despre desfiinţarea statului-partid şi a statului-patron. Nu poate, evident, promite nimic, decît cu condiţia să cîştige alegerile. La fel Viorel Cataramă: pentru că nu are alături un ministru de finanţe cu aer de şmecherie complice, vorbeşte despre posibilitatea ca România să obţină zeci de miliarde de dolari din finanţare externă.

Dar să vedem cu cine se întîlnesc de predilecţie actorii acestei campanii electorale. După popasul obligatoriu la prefectură, activiştii PDSR se întîlnesc cu directorii de întreprinderi. Şi cu liderii sindicali rămaşi fideli lui Miron Mitrea, dar mai ales cu directorii – sau managerii din industrie, cum le place să se numească pentru a-şi disimula adevărata identitate de administratori ai unei industrii comuniste. Ei sînt punctul de sprijin cel mai important al unei campanii şi al unei politici care mizează pe conservarea unui sector industrial de stat, sau măcar administrabil de stat după o privatizare care pulverizează proprietatea. E vorba mai ales despre ceea ce se numeşte cu totul arbitrar sectorul strategic pentru economia naţională. E inutil să citim programele electorale ale acestui partid. Dacă facem harta traseelor importante ale agenţilor electorali, vom vedea mai limpede care este ţinta. Doar în ultima săptămînă liderii PDSR au vizitat, cu un cortegiu asigurator de miniştri, şantierul naval de la Galaţi şi fabrica de aluminiu de la Slatina. În locurile unde muncitorii sînt prea nemulţumiţi pentru a se încerca o vizită la faţa locului, liderii PDSR preferă întîlniri cu directorii convocaţi la sediul prefecturii, urmate de agape discrete în localurile clienţilor politici. În schimb, Convenţiei Democratice lumea industriei nu-i este la fel de familiară. Programul celor 200 de zile este mai ales un program pentru agricultură şi lumea rurală. Agenţii electorali ai CDR se întîlnesc la rîndul lor destul de des cu unii lideri sindicali din industrie, dar influenţa acestora asupra masei muncitorilor este redusă. CDR a evitat pînă acum, pe bună dreptate, o abordare frontală a problemei marii industrii. Dacă Dinu Patriciu, aflat în campanie la Petroşani, nu ezită să spună, cu voluptate sinucigaşă, că minele trebuie închise, iar cărbunele adus la jumătate de preţ din import, cei din Convenţie refuză, prudent, soluţia radicală. Emil Constantinescu a anunţat că va lansa în curînd un program pentru reabilitarea industriei, dar interlocutorii preferaţi ai CDR sînt, inevitabil, ţăranii, săracii oraşelor, şomerii, micii proprietari, profesorii. Şi cred că lucrurile aşa şi trebuie să rămînă. Lucid privind lucrurile, voturile sînt virtual împărţite. Centrele industriale sînt o miză electorală importantă, dar un program reformist nu va reuşi să fie cu adevărat seducător pentru minerul sau siderurgistul care se gîndeşte la ziua imediat următoare. Ministrul finanţelor, mobilizat în campania electorală, a trasat deja un nou buget de subvenţii şi a apucat, în vizitele sale, să facă destule promisiuni. Aşa cum se văd acum lucrurile, Opoziţia va reuşi în alegeri doar dacă va evita asaltul direct asupra industriei. Nu are rost să se epuizeze într-o luptă dinainte pierdută. Cred că adevărata ei şansă stă în mobilizarea politică a celorlalţi, majoritari în definitiv, care plătesc – indirect, dar drastic – falimentul industriei comuniste.

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VII ● 16 pagini ● 600 lei

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

Un pericol blînd: ciorăneii

SORIN VIDAN, „Animalul confesiv", Editura Prier, 94 pagini, 3.000 lei

Mare lucru normalitatea!

Prin 1991, cînd l-am întîlnit cîteva clipe, din întîmplare, pe Gabriel Ţepelea, domnia sa mi-a (sau ne-a) reproşat interesul excesiv faţă de opera lui E.M. Cioran. Cum că n-ar fi momentul prielnic, în clipe de elan naţional constructiv, să elogiem nihilismul şi fatalismul, smintind întru jale macabră şi defetism energiile tinerilor.

Un an mai tîrziu polemizam amical ba cu Z. Ornea, ba cu Alexandru George şi alţii pe tema aşa-zisei „recrudescenţe a legionarismului" la tinerii debusolaţi. Cum că – în ritmul ăsta de editare a operei lui Cioran, Eliade şi Noica – în cîteva luni tot Bucureştiul adolescentin va defila cu diagonală verde pe piept, dînd foc buticurilor occidental-imperialiste şi alienatoare de identitate etnospirituală!

A mai trecut ceva timp şi am debutat în suplimentul cultural al *Cotidianului* cîţiva tineri cioranizaţi. Telefonul a sunat prompt: nu-i de ajuns pervertirea sufletească, profesională şi estetică a *teen ager*-ilor, topiţi deja de sex, violenţă şi droguri (!!!)? le mai şi daţi nas cu publicatul, îndemnînd la sinucidere în masă?... ş.a.m.d.

Şi iată-ne în 1996, cu un tineret cum nu se poate mai normal diversificat, cu nimic în plus sau în minus faţă de congenerii de oriunde, cu acelaşi amestec de placiditate, arivism şi activism de pretutindeni. La fel de împărţit între plezirism şi idealism, între o religie sau alta – şi doctrinele Zen, *new age*, paranormalitate etc. La fel de paradoxal sincretic, aliindu-i pe Ţuţea cu Kurt Cobain, pe Phoenix cu Marcel Iureş, *Filocalia* cu *Academia Caţavencu*, pe D. Stăniloae cu Urmuz, pe Jim Morrison cu Tarkovski sau pe Caragiale cu Guénon! Avem rockeri, depecheri, death-eri, metalişti, avem grunge, trash şi angelişti (de la Similea, nu rideţi!). Avem SF-işti şi microbişti de toate culorile şi calibrele, avem olimpici aidoma, cu sau fără mironovi... Nu s-a smintit nimic la nivel categorial, totul e foarte diversificat şi la locul său, de la integrame la Internet, inclusiv apetitul pentru un viciu sau altul (doar sînt – nu-i aşa? – imaginea părinţilor, reală sau fantasmatic proiectată!). Că sare în ochi mai degrabă Excepţia – pestriţă, ignară, agresivă – asta-i altceva. În fond, însă, avem, dragi tovarăşi, un tineret foarte cald şi normal, dornic de certitudini. E drept, mai departe de Agnita-Botorca şi mai aproape de Disneyland, însă nicidecum demonizat, cum se străduiesc să ne convingă balaurii gerontocraţiei mediatice. Totul e să nu ridici procentul la rang de totalitate, să nu vezi felia pe post de întreg şi să nu decretezi că şvaiţerul e suma găurilor sale, rămînînd orb la partea comestibilă.

Ciorăneii

„Dragă Dane – îmi scria în 1994 Dan Arsenie – *eu nu aş publica puşti cioranieni. Îl confundă* (pe Cioran) *cu un nihilist slav. O alintare publicistică aşa cum faci tu i-ar putea distruge".* Însă tot el adăuga: *„Dar, ai dreptate, dacă nu-s decît buni la 17 ani, n-au decît să dispară".*

Exact pentru asta am pledat nu o dată: pentru dreptul obrazului împovărat de acnee şi rănit de dorul firelor de barbă – de a-şi striga diperările. Pentru necesitatea sufletului tînăr de a deprinde tensiunea cugetării, de a-şi trăi incandescent **ideile ca biografie, gîndirea ca destin**. Cioran, filosofia **Erlebnis**-ului în genere, oferă din acest unghi o şcoală serioasă. Şi, desigur: pe cît de eficientă în primă instanţă, pe atît de riscantă pe termen lung.

Fiindcă asta înseamnă a începe cu sfîrşitul. A intra în gîndirea fiinţei cu destinaţia morţii. A-l anula pe „a face" în numele lui „a fi" absolutist. A te îmbătrîni – brusc şi conştient – la douăzeci de ani, intrînd cu savoare în orizontul acelei triste eminesciene care simţea la vîrsta primei iubiri că *„optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit".* Numai celor foarte puternici, sau celor inconştienţi, le este dat să treacă de-o astfel de vamă, adică să înceapă cu sfîrşitul spre a ajunge la începuturi. Ca şi libertatea în sine, gîndirea lui Cioran, toată linia „luciferică" de la Iov la Nietzsche, e un jug foarte greu de îndurat. Unii rămîn captivi în manieră (cazul noiciştilor e la fel), alţii evoluează de la strigătul-de-sine către cărturăria obiectivă sau misionarismul social. În orice caz – şi ăsta-i esenţialul – ciorăneii (noii „decreţei" filosofici ai României postceauşiste) nu sînt nicidecum un pericol. Sau, dacă sînt aşa ceva, sînt un pericol blînd, şi asta numai pentru ei înşişi. (Poate şi pentru părinţi... Excedaţi, aceştia, de poza lugubră a feciorilor, şi ea în firea lucrurilor, de altfel.)

Deloc firavi, deloc dezorientaţi, deloc pesimişti, ciorăneii (cunosc destui, şi din toate părţile ţării) cultivă contradicţiile cu fervoare: postulează supremaţia absolută a Nimicului, dar sînt plini de toate şi scot sens din orice rătăcire; neagă religiosul, dar sînt mistici pînă-n măduvă; alintă-n fel şi chip ideea sinuciderii, dar scriu sute de pagini despre fericire, mai corect: despre fericirea de a crede în imposibilitatea fericirii; exaltă ataraxia, dar lucrează masiv (*„chaque livre est un suicide différé"*, spunea Mentorul), inclusiv politic; se consideră bătuţi de toate vînturile, dar au un fixism de invidiat, dacă n-ar fi... condamnabil; adoră exclusivismul şi absolutismul, dar sînt fisuraţi, din fericire, de relativismul omnipermisiv. Şi tot aşa.

Cînd n-au capul tare şi pumnii strînşi, cînd iau din Cioran îndoiala şi nu fulgerul dictatorial, sînt suavi, profunzi, teribil de adevăraţi în frumuseţea lor invariabil contrariată de îngereala demonicului. Cînd se vor biciuitori de val de mare, morbizi cu program şi axiomatici cu semidoctism şi puseuri barbare sînt ridicoli, stîrnindu-ţi eternul îndemn ucigător de idealuri juvenile: *„Du-te la bordel, fiule".* Dar una peste alta, încă o dată: nu sînt nicidecum un *„pericol social"*, cum îmi scria un profesor din Piteşti. Cît despre sinucidere, ea rămîne, orice ar spune Lumea şi Biserica, o treabă pur personală. Asta trecînd peste faptul că, totuşi, n-am înregistrat vreo sinucidere – şi nici vreo crimă – pe motiv de cioranism, nici la noi, nici aiurea.

Dar la 28 de ani?

După cum spune colofonul, *„Animalul confesiv, volum de debut, conţine trei eseuri. Coli de editură 1,7, coli tipo 6, hîrtie offset 70/100 şi carton velin 70/100. S-a tras această carte într-un tiraj atît de mic de nu se poate număra".* Sorin Vidan s-a născut la 24 sept. 1968 la Turnu Severin şi este redactor la revista de literatură şi artă *Amfitrion* din acelaşi oraş. Nu-l cunosc; doar glasul i l-am auzit de cîteva ori, „pe linie" de Fundaţia culturală „Alice Voinescu", la care lucrează. Un glas de om fin, foarte politicos, dar şi ferm, plăpînd cu etica şi ideile, dar hotărît în cele pragmatice. Pasionat al angoasei – în scris – pare un ins foarte exact în lume şi profesie.

Îmi place să cred că notaţiile *„animalului confesiv"* sînt deja o etapă depăşită. Că avem de-a face cu un debut relativ tîrziu. Altminteri, 28 de ani înseamnă o vîrstă îndeajuns de coaptă, ba chiar nepermis de coaptă, pentru a mai subscrie entuziast rînduri găunos-pretenţioase precum: *„Viaţa este posibilă atîta timp cît nu ai hotărît din ce considerent să apelezi la soluţia sinuciderii"*; *„cangrena lăuntrică a oricărei raţiuni de a fi"*; *„totul este destinat eşecului. Viaţa? un coşmar preletal"*; *„Viaţa nu este o cauză pentru care merită să lupţi. Merită să lupţi pentru orice altceva"* (?); *„Libertatea? De ce cuvîntul acesta îmi provoacă o cumplită senzaţie de vomă?".*

Referenţial văzînd lucrurile, volumul are trei secţiuni, cu mottouri din B.H. Lévy, Wittgenstein, Berdiaev, fiind convocaţi în diferite contexte Iov, Ecleziastul, Tereza de Avila, Neagoe Basarab, Soloviov, Şestov, Maeterlinck, Camus, Nietzsche, Platon, Vladimir Ghyka, Pascal, Boetius, Noica, Grigorie din Nazianz, Heidegger, Paul Evdokimov, Angelus Silezius, Spengler. Onorabil pentru o febrilitate mimetică juvenilă, dar ameninţător pentru maturizarea eseistică.

Dincolo de accentele jenante, cînd nu stupide de-a dreptul – de misoginie (*„Încerc să-mi imaginez lumea înainte de apariţia femeii. Ce univers igienic"*; *„Cînd femeile au tendinţa de a-şi depăşi condiţia de obiect erotic ai, dintr-o dată, perspectiva dizgraţiosului"*), de puseurile vanităţii vecine, involuntar, cu parodia (*„Nu aş putea accepta alt rol în univers în afara aceluia de a-l suplini pe Dumnezeu"*), de morbideţea expusă cu o opulenţă ce frizează grotescul (*„Clipele sapă în noi întru extazul viermilor"*; *„O definiţie a libertăţii? A putea să pendulezi nestingherit între sifilis şi Dumnezeu"*), dincolo de ostenelile stilistice depuse nu o dată cu succes (*„Un fatum de moluscă ne-a înscris în eternitatea posacă a văicărelii"*; *„entuziasmul senil şi disperat al zorilor"*; *„Istoria? Succesiune de abdicări, lazaret al neputinţei şi exaltărilor întru nimic"*) şi de găselniţele jucăuşe de genul: *„Cunoaşte-te pe tine însuţi – această invitaţie la infern"*; *„fiecare întrebare nu e altceva decît o invitaţie la convalescenţă"*, ori inversări intertextuale de gust îndoielnic (*„Tăcerea acestor spaţii infinite mă scîrbeşte"*) – dincolo, deci, de acestea, pagina lui Sorin Vidan respiră cînd şi cînd calmul meditativ al imaginaţiei tandre.

Aici, în cele mai reuşite ipostaze ale autorului, lirismul (cenzurat, de obicei, cu sarcasm, fiindcă aşa se poartă la moderni luciditatea) e lăsat să iasă din bîrlog şi să alerge prin contexte odihnitoare, blagiene uneori, precum: *„Aş dori să mă odihnesc într-o expresie caldă, de amurg. Sufletul meu tăinuie dorinţi de mîngîiere şi liman. Nu vreau să iau cu mine, spre nicăieri, nimic din mizeria lucidităţii"*; *„În mine nu vociferează nici un temei, doar umbre, procesiunile şovăielii, o fără de nume oroare şi spaimă ce-şi caută limitele şi înţelesurile şi nu le află"*; *„Pe Dumnezeu nu mi-l pot în-chipui decît sub imperiul timidităţii. Un chip subtil, răbdător, pîndind afectuos, dinlăuntrul discretei sale Frumuseţi, trepidaţia vanitoasă a lumii, făpturile unei înverşunări lipsite de noimă. O divinitate fragilă, tandră".*

Pacostea aforistică

Aforismul este un risc enorm, care nici n-ar mai trebui asumat. Demonetizat demult din cauza hiperabuzului salonard, el a ajuns faţă de arhitectura necesară Ideii cam ceea ce este epigrama faţă de imnul pindaric. O jubilaţie pentru veleitari, oglindă ieftină pentru vanitoşi, refugiu suprem al grandilocvenţei. În lipsa unei solide armături culturale, nu atît **presupusă**, cît **dezvăluită** (dacă nu chiar **etalată**), aforistica rămîne irecuperabil provincia frivolităţii mai mult sau mai puţin graţioase.

Să luăm numai cazul Cioran: ce ar fi **reprezentat** *„silogismele amărăciunii"* în absenţa ***Demiurgului cel rău*** şi a ***Căderii în timp***! Sau atîtea şi atîtea pagini aforistice, în lipsa eseurilor din ***Istorie şi utopie*** sau ***Exerciţii de admiraţie***! Şi încă: din perspectiva pe care o discutăm acum, marele păcat al lui Cioran e că din uriaşa ţesătură de **lecturi** pe care şi-a consumat **trăirile**, în pagină abia dacă transpar cîteva procente! De aici şi viciul feeriei epigonice de azi. Acelaşi e cazul, forţînd puţin comparaţia, cu perlele de pahar ale autopastişei lui Nichita Stănescu: în absenţa celor *11 Elegii* şi a marilor poeme precum ***Învăţăturile cuiva către fiul său***, găselniţele spiriduşe precum *„foaie verde de albastru"* n-ar mai fi însemnat mare lucru.

Domnule Vidan, zău, dacă ne iubiţi, treceţi la plebicist. Stofă bună este. De-acum importantă-i manopera.

ANDREI CORNEA

Mai este nevoie de PUNR

Săptămîna trecută s-a anunţat că Banca Naţională a României a destituit aproape întreaga conducere a Băncii „Dacia Felix". Se ştia de mai multă vreme că afacerile acestei instituţii bancare merg rău, mai ales de cînd unul dintre acţionarii principali ai băncii, d-l Sever Mureşan, nu fusese în stare să returneze un împrumut enorm de sute de miliarde de lei. Situaţia băncii devenise în ultimul timp atît de dramatică încît ea începuse să-şi vîndă la licitaţie parcul de automobile luxoase. Banca a fost, aşadar, salvată de la faliment *in extremis*, cu preţul, desigur, al decapitării conducerii sale.

Cazul „Dacia Felix" nu este singular. A spune că în România băncile private sau de stat acţionează imprudent, oferind anumitor persoane sau firme împrumuturi enorme ce nu mai pot fi apoi rambursate, înseamnă a folosi un eufemism. În fond, foarte multe dintre marile averi formate după 1990 sînt clădite pe nisip. Cînd fraţii Păunescu au cîştigat licitaţia pentru „Intercontinental" împotriva concernului american „Mariott", presa a arătat că fericitul cumpărător oferise o sumă, din care mare parte nu-i aparţinea, ea constînd din valoarea unor proprietăţi imobiliare ce, nici acelea, nu fuseseră plătite în întregime. Dar cum s-a putut accepta o asemenea tranzacţie? Ştie oricine: bunele relaţii ale clanului Păunescu cu partidul de guvernămînt.

Banca „Dacia Felix", de partea ei, este „banca PUNR-ului". Fără îndoială că multe dintre notabilităţile acestui partid au făcut împrumuturi considerabile şi fără acoperire. Un singur exemplu, menţionat de curînd: senatorul Adrian Moţiu şi familia sa. Salvarea băncii evită astfel partidului lui Gh. Funar un mare faliment financiar şi politic (încă unul, după *Caritas*) cu preţul, probabil, al cedării unei părţi a controlului către persoane mai apropiate de PDSR.

Trebuie să recunoaştem că utilizarea unei bănci drept vistierie în folosul unui partid şi al şefilor săi nu este nici o născocire, nici un monopol PUNR. Partidul Socialist Francez, de exemplu, a fost şi el amestecat în scandaluri de acest tip.

Numai că la noi chestiunea mai îmbrăţişează şi un alt aspect: recent, partidul lui Gh. Funar s-a întîlnit cu d-l Virgil Măgureanu, deoarece, chipurile, se arăta alarmat, pe de-o parte, de perspectiva întunecată a lui 15 martie, cînd maghiarii aniversau data declanşării revoluţiei de la 1848, pe de altă parte, de acţiunile UDMR, care ar urmări acapararea de poziţii economice în Ardeal, pentru subminarea statului român. Directorul SRI a negat că ar exista vreun pericol pentru liniştea publică la 15 martie, dar a părut să confirme, fie şi în termeni vagi, teza *subminării economice* din partea UDMR şi a unor servicii de spionaj, pesemne maghiare. Remarcabila teorie peuneristo-sereistă apare şi în unele publicaţii, presupus serioase, precum „Adevărul" din 14 martie. Aici, într-un editorial intitulat, cu efect, „PUNR n-are nevoie de o Bosnie", d-l C.T. Popescu susţine că UDMR dirijează procesul depunerii de cupoane din partea etnicilor maghiari, încercînd să concentreze aceste cupoane şi certificate pentru obţinerea acţiunilor anumitor întreprinderi. Se mai afirmă că ungurii deţin deja controlul unor societăţi importante din Oradea şi Salonta, că Ungaria lucrează şi ea în acelaşi sens şi că, astfel, faimoasa autonomie a ungurilor se va obţine prin metode economice, capitaliste.

Trec peste detaliul „nesemnificativ" că, oricît s-ar zbate şi oricît de malefici ar fi, ungurii, la fel ca toţi cetăţenii români, nu pot accede, prin intermediul privatizării cu cupoane şi certificate, la mai mult decît cele 30% din capitalul social al întreprinderilor. Iar dacă cineva se teme că restul acţiunilor pînă la 51% ar putea fi cumpărate, în mod masiv, de către aceiaşi etnici unguri din România, sau de oameni de afaceri din Ungaria, să fie liniştit: victoria clanului Păunescu – „buni români" – contra lui Mariott – „bun american"– arată că ţara şi prospera ei economie stau în mîini ferme. Ce să mai vorbim despre faptul că nu este nimic ilegal în tentativa de a concentra preferenţial cupoanele de privatizare ale unui grup în anumite întreprinderi! În schimb, dacă subminează cineva economia românească, acesta este cu siguranţă PUNR-ul, care, prin utilizarea în folosul oamenilor săi a BDF, pune în pericol siguranţa sistemului bancar românesc.

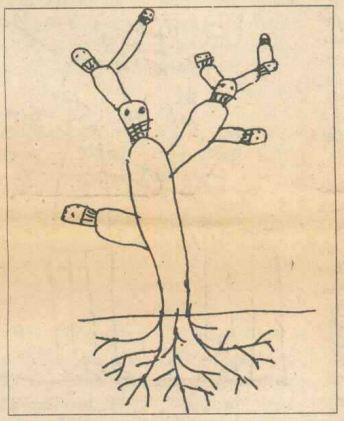

Prin urmare: amestecat în scandalul *Caritas*, iar acum în scandalul „Dacia Felix", incapabil de vreun program politic sau economic serios şi coerent, lipsit de orice alt fel de ideologie în afara şovinismului şi a naţionalismului extremist, asociat unei guvernări tot mai impopulare, aflat într-un pronunţat declin în sondajele publicate în ultimul timp, PUNR primeşte pe neaşteptate un balon de oxigen: o întîlnire în „tête-à-tête" cu directorul SRI, cu ocazia căreia se dă un anumit credit rumorii paranoide că, deşi nu se va întîmpla nimic pe 15 martie 1996, totuşi... ei bine, ungurii fac ei ceva – măcar din punct de vedere economic – ca să ne ia Ardealul! Iar dacă ungurii vor aşa ceva, e nevoie atunci şi de PUNR!

Ce se ascunde aici? Cred că pur şi simplu PDSR mai are nevoie de aliatul său principal. Are nevoie de el *acum*, pentru a evita căderea guvernului Văcăroiu, dar, poate, şi *după alegeri*. Aşa s-ar explica şi de ce remarcile ambasadorului SUA, d-l Alfred Moses, făcute la Universitatea din Cluj, l-au iritat vizibil pe d-l Ion Iliescu. D-l Moses, ne amintim, declarase că apropierea României de SUA va fi îngreunată dacă, după alegerile din 1996, vor mai participa la guvernare partide extremiste. Aluzia la PUNR, impusă de loc şi de moment, era manifestă.

PUNR – oricîte lovituri i s-ar administra din cînd în cînd – *trebuie* ţinut în viaţă, pentru că, se crede acolo sus, pesemne la Cotroceni, s-ar putea să mai fie de folos. „Complotul maghiar", readus pe ecranul televizoarelor şi în pagina întîi a ziarelor, este mijlocul cel mai bun pentru a reuşi această tristă performanţă.

Marţi 12 martie

• **PL '93 nu vrea să reintre în CDR**

Horia Rusu s-a arătat surprins de faptul că PNŢCD a putut primi un mesaj din partea partidului său privind dorinţa de a reintra în Convenţia Democratică. Rusu a arătat că nu a avut loc nici un fel de contact între conducerile celor două partide în care PL '93 să fi făcut o astfel de cerere.

• **UDMR atacă iniţiativa lui Virgil Măgureanu**

Preşedintele executiv al UDMR, Takács Csaba, a calificat întîlnirea dintre PUNR şi directorul SRI, Virgil Măgureanu, ca fiind „o imixtiune gravă a unui partid în viaţa altui partid, prin instituţiile statului". Într-o întîlnire cu parlamentari PUNR, Măgureanu i-a informat că UDMR deţine toate structurile necesare autoguvernării, care pot deveni operaţionale şi în cazul unei „desprinderi" de România.

Miercuri 13 martie

• **România interesată de Tratatul cu Rusia**

România doreşte să semneze Tratatul cu Federaţia Rusă înainte de alegerile prezidenţiale din această ţară, a declarat ministrul de Externe, Teodor Meleşcanu, în faţa Comisiei senatoriale pentru politică externă. Aflate în stadiu avansat de negociere, tratatele cu Rusia şi Ucraina mai trebuie să prevadă o formulă de condamnare a Pactului Ribbentrop-Molotov.

• **Ion Iliescu a promulgat Legea dreptului de autor**

Preşedintele Ion Iliescu a promulgat Legea privind drepturile de autor şi drepturile conexe şi a dispus publicarea ei în Monitorul Oficial. Legea îşi propune să protejeze producţiile interne şi internaţionale împotriva pirateriei.

Joi 14 martie

• **CDR nu doreşte amînarea alegerilor generale**

Consiliul Naţional al Convenţiei Democratice a aprobat o declaraţie de protest faţă de politica cabinetului Văcăroiu, considerînd că în acest moment Executivul a încetat să guverneze şi de aceea orice încercare de amînare a alegerilor devine un act iresponsabil. „*Trăim un moment politic în care* suportăm consecinţele a şase ani în care ţara nu a fost guevrnată cu programe, ci cu lozinci", se arată în declaraţie.

• **PNL-Quintus a cîştigat în faţa grupării Câmpeanu**

După cinci casări ale sentinţelor iniţiale, Secţia Comercială a TMB a dat cîştig de cauză definitiv grupării Quintus în disputa sa cu gruparea Câmpeanu asupra dreptului de a folosi numele de Partid Naţional Liberal.

Vineri 15 martie

• **Criză în Republica Moldova**

Preşedintele Republicii Moldova, Mircea Snegur, a emis un decret prin care îl demite pe ministrul Apărării, Pavel Creangă, sub acuzaţia de corupţie. Această decizie a provocat o „criză de loialitate" în cadrul forţelor armate moldovene. Totodată, numeroşi parlamentari au acuzat această măsură de ilegalitate. Legislativul de la Chişinău a adoptat o rezoluţie prin care recomandă Curţii Constituţionale să ia în discuţie această problemă.

• **Reacţii la întîlnirea PUNR–Măgureanu**

Preşedintele Ion Iliescu a apreciat ca benefică întîlnirea dintre grupurile parlamentare ale PUNR şi directorul SRI, Virgil Măgureanu, şi încadrîndu-se în limitele legalităţii. Această întîlnire a stîrnit reacţii contradictorii în rîndul PDSR, Vasile Văcaru considerînd oportună suspendarea directorului SRI.

Sîmbătă 16 martie

• **Protocolul dintre PDSR şi PSM e nul**

Preşedinţii PDSR şi PSM au convenit asupra nulităţii *de facto* a protocolului cvadripartit, încheiat în 1995 alături de PUNR şi PRM. Protocolul adiţional, privind colaborare teritorială, este încă în vigoare „*prin înţelegere mutuală*". Aceasta e prima confirmare oficială a rupturii intervenite între partidul de guvernămînt şi doi dintre foştii săi aliaţi (PRM şi PSM).

• **PAC acuză o înţelegere PDSR–PNŢCD**

Comitetul Naţional al PAC a apreciat drept necesar un efort de coalizare a dreptei şi în acelaşi timp a acuzat încheierea unei alianţe secrete între partidul de guvernămînt şi PNŢCD. Au fost de asemenea nominalizaţi candidaţii pentru primăriile bucureştene ca şi pentru majoritatea municipiilor. Deputaţii Vasile Popovici şi Alexandru Athanasiu au fost desemnaţi ca noi vicepreşedinţi ai PAC.

Luni 18 martie

• **Victor Ciorbea a primit carnetul de membru PNŢCD**

În cadrul conferinţei de presă a PNŢCD, candidatului CDR la primăria Capitalei, Victor Ciorbea, i-a fost înmînat oficial carnetul de membru al PNŢCD, înscrierea sa în acest partid fiind făcută din 12 februarie. Ciorbea a menţionat că aceasta „*este expresia unei opţiuni mai vechi, înscrierea în PNŢCD reprezentînd un act făcut conştient şi deliberat*".

• **Posibil proces Văcaru–Funar**

Senatorul PDSR Vasile Văcaru a declarat că îl va acţiona în judecată pe preşedintele PUNR, Gheorghe Funar, care a afirmat că deţine date compromiţătoare care l-ar putea determina pe Văcaru să demisioneze din Senat. Funar a mai afirmat că Văcaru este unul din cei mai corupţi oameni din PDSR. Disputa dintre cei doi oameni politici membri ai aceleiaşi alianţe a izbucnit după întîlnirea directorului SRI cu parlamentari PUNR.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

ILIE ŞERBĂNESCU

Jumătăţi de măsură, jumătăţi de credibilitate bancară!

Banca Naţională pare decisă să pună capăt ilegalităţilor şi neregulilor din sistemul bancar şi, dacă nu vor exista obstrucţionări politice, aplicarea strictă a măsurilor stabilite ar putea duce la o curăţenie în acest sistem, care este esenţial pentru reformă şi care trebuie să constituie pilonul credibilităţii în orice economie de piaţă, iar în tranziţie – reperul de stabilitate.

După ce a luat măsuri pentru combaterea tezaurizării valutei la intermediari – obligînd, pe de o parte, băncile să facă valuta să circule, nu s-o reţină la dispoziţia proprie în aşteptarea avantajelor oferite de devalorizarea leului, iar pe de altă parte casele de schimb să nu mai constituie plăci turnante pentru finanţări camuflate de importuri –, Banca Naţională a lovit în inima iregularităţilor şi ilegalităţilor din sistemul bancar.

În primul rînd, s-a scos pe sine din implicări în susţinerea unor gestiuni defectuoase ale băncilor, indiferent dacă provin din fraudă, incompetenţă sau imprudenţă. Refinanţarea de către Banca Naţională a băncilor comerciale nu mai este doar prohibitivă (cu dobînzi foarte mari, descurajante), ci a încetat să mai fie automată. Dacă încheierea în „cont descoperit" (aşa-numitul „overdraft") a operaţiunilor zilnice ale unei bănci se dovedeşte a nu fi doar un accident, atunci refinanţarea, mai precis acoperirea contului acesteia de către Banca Naţională, este pur şi simplu refuzată, banca fiind lăsată să se descurce singură în faţa încetărilor sale de plăţi.

În al doilea rînd, pentru situaţia de încetare de plăţi, precum şi pentru cazul în care, în urma acţiunilor de supraveghere efectuate, se consemnează ilegalităţi sau nerespectări ale regulilor de prudenţă bancară, Banca Naţională a adoptat reglementări prin care devine abilitată să procedeze la decăderea din funcţie a managerilor băncilor în cauză şi chiar la retragerea autorizaţiei de funcţionare a instituţiilor respective, cu declanşarea procedurilor de execuţie silită şi lichidare juridică sau administrativă. Deci, din punct de vedere juridic, băncile pot de-acum să dea faliment.

Rămîne de văzut dacă vor şi da faliment. Pentru că în România există atîtea întreprinderi industriale falimentare şi n-au prea fost cazuri în care să fi fost şi declarate în stare de faliment. Noile reglementări stabilite de Banca Naţională stipulează clar că procedura de declarare în stare de faliment se declanşează oricum atunci cînd, în cazul unei bănci în pierdere, susţinerea din partea autorităţii monetare se dovedeşte, prin dimensiuni, imposibilă sau nedezirabilă, ori ar presupune emisiuni monetare inflaţioniste. Or, din toate aceste puncte de vedere, banca Dacia Felix era de departe cea mai predispusă, căci ar fi o nebunie de a se angaja fondurile publice în acoperirea debitelor nete de peste 1.000 miliarde lei ale băncii, sumă ce echivalează cu o treime din deficitul întregului buget de stat pe 1995.

Banca Dacia Felix, alături de Credit Bank, se află de mai mult timp în supravegherea Băncii Naţionale. Aceasta din urmă, ca bancă centrală, are prin statut tocmai menirea de supraveghere a tuturor instituţiilor din sistemul bancar. Prin înseşi relaţiile de credit pe care le întreţine cu băncile comerciale, ea exercită o supraveghere permanentă şi implicită asupra acestora. Este aşa-numita supraveghere curentă. Dacă însă ceva nelalocul său se petrece în vreo bancă, este datoria Băncii Naţionale de a institui o supraveghere specială. Într-un asemenea regim de supraveghere se află de fapt Credit Bank şi Dacia Felix. Şi, potrivit unor declaraţii recente ale guvernatorului Băncii Naţionale, încă două bănci cu capital mixt ar fi plasate sub acelaşi regim.

Nu trebuia ca în aceste instituţii să se fi întîmplat neapărat ceva ce ar intra sub incidenţă penală pentru ca Banca Naţională să se sesizeze. Problemele sub incidenţă penală sînt ale poliţiei şi Parchetului. Din punctul de vedere al Băncii Naţionale intersează dacă au fost respectate regulile minime de prudenţă bancară, care vizează nimic altceva decît o minimă protecţie a depunătorilor.

Or, s-a observat că la băncile respective – şi acelaşi lucru s-o întîmpla şi la altele! – prudenţa (pentru a spune doar atît) şchioapătă rău de tot. Este inimaginabil din punct de vedere strict bancar ca aproape jumătate din creditele aprobate de fostul preşedinte al Credit Bank să fi fost îndreptate către firme la care acţionari erau fie el însuşi, fie rude sau prieteni ai domniei sale, sau ca la Dacia Felix d-l Sever Mureşan, în principiu la vremea respectivă unul din principalii acţionari, să fie şi cel mai mare beneficiar de credite al băncii, de rambursarea datoriilor căruia depinde acum restabilirea echilibrului în conturile acesteia.

Evident, dincolo de orice înfruntări cu conotaţii politice şi dispute pe teme de etică economică, atît în cazul Credit Bank cît şi în cazul Dacia Felix nu s-ar fi ajuns la problemele grave de dezechilibru, insolvabilitate şi lipsă de credibilitate dacă nu ar fi existat abateri de la regulile minime ale prudenţei bancare: viabilitatea afacerii creditate, corelarea cu garanţiile oferite de cel împrumutat şi, poate mai ales, menţinerea unui grad de expunere obligatoriu mic faţă de un singur debitor. În mod normal, în faţa încălcării, cu caracter de recidivă şi nu de excepţie, a acestor norme, Banca Naţională trebuie să decidă ca instituţiile respective să tragă obloanele. Să fie un semnal clar în atenţia altor amatori! Şi, în fond, pentru a se salva credibilitatea băncilor ca sistem!

Din păcate, în România nimic nu este dus pînă la capăt. Nici în materie de reformă, nici în materie de faliment, nici în materie de corupţie. De ce ar fi atunci în materie de imagine asupra credibilităţii bancare?! Deja Banca Naţională a decis decăderea din funcţie a unora dintre membrii conducerii actuale a băncii Dacia Felix, precum şi interdicţia pentru aceştia, ca şi pentru mulţi alţii din fosta conducere şi administraţie, de a mai ocupa vreo poziţie timp de cinci ani în sistemul bancar românesc. Dar, dacă nu prin recuperările din lichidarea băncii, atunci de unde vor fi acoperite fabuloasele prejudicii aduse de aceştia? Cine le va suporta? Tot populaţia, în calitate de contribuabil la buget sau în calitate de depunător în restul sistemului bancar? Tot agenţii economici performanţi, şi-aşa gîtuiţi, pentru că în cîrca lor este pusă întreţinerea atîtor şi atîtor costisitoare industrii neperformante? Dacă ar fi venit din timp, măsurile adoptate de Banca Naţională, oricum de salutat, ar fi reprezentat măsuri întregi. Survenind însă prea tîrziu, ele nu constituie decît jumătăţi de măsură.

Întîlniri GDS

Grupul pentru Dialog Social organizează joi 21 martie 1996, ora 17, la sediul său din Calea Victoriei 120, o întîlnire cu tema:

Conflictele sociale şi sindicatele

Moderator: PAVEL CÂMPEANU

Săptămîna toleranţei la Tîrgu-Mureş

În perioada 19–25 martie se desfăşoară la Tîrgu-Mureş Săptămîna toleranţei, organizată de Liga Pro-Europa. Dintre manifestările programate, amintim: „Tentaţia intoleranţei" – masă rotundă cu Gabriel Andreescu, Sorin Antohi, Magda Cârneci, Rudolf Herbert, Horváth Andor, Claude Karnoouh; „Pe urmele unei prejudecăţi" – masă rotundă despre socializarea copiilor romi; lansarea numărului al doilea al revistei *Altera*; vernisajul expoziţiei foto „Printre romi", autor Jakab Tibor; Forumul intercultural al minorităţilor; „Interculturalitate şi toleranţă în revistele şcolare şi studenţeşti", masă rotundă; seară de poezie Ion Caramitru; proiecţia filmelor ***O vară de neuitat***, de Lucian Pintilie şi ***A hétedik szoba*** de Mészáros Márta.

Guvernul nu şi-a respectat angajamentele => grevă la Metrou

Deschizînd conferinţa de presă (14.03.1996), d-l preşedinte Nicolae Manolescu a exprimat sentimentul de nelinişte al PAC generat de conflictul deschis recent la reuniunea Consiliului Reprezentanţilor UDMR. PAC dezavuează, în acest context – cum a făcut-o şi în alte rînduri –, atitudinea extremistă a d-lui Tökés László, care l-a atacat pe preşedintele executiv al UDMR. D-l Markó Béla este, în opinia PAC, unul dintre cei mai importanţi factori de echilibru din cadrul acestei formaţiuni politice.

Cel de-al doilea subiect abordat de preşedintele PAC a fost legat de ultimele evoluţii ale conflictului de muncă de la Metrorex. Amintind de atitudinea PAC de susţinere a revendicărilor sindicale, atitudine exprimată categoric încă de acum cîteva săptămîni, d-l Manolescu a declarat că acutizarea conflictului dintre Guvern şi reprezentanţii salariaţilor de la metrou este urmarea incapacităţii guvernanţilor de a negocia. Ce este şi mai grav este faptul că Guvernul a încercat manipularea opiniei publice prin intermediul mass-media, dezinformînd asupra valorii reale a salariului mediu al lucrătorilor regiei (care este, în fapt, doar de 230.000 de lei). S-a dorit prin aceasta aţîţarea unor segmente ale populaţiei împotriva altora. Din păcate pentru d-l Văcăroiu, populaţia nu a luat în seamă această diversiune, fiind conştientă că stigmatizînd o anumită categorie profesională închide porţile revendicărilor la fel de legitime ale altor salariaţi. De fapt, a amintit d-l Nicolae Manolescu, tocmai aceste dezinformări ale Guvernului au dus la apariţia pe lista de revendicări a sindicatelor a solicitării de majorare a salariilor, revendicările iniţiale referindu-se numai la ameliorarea condiţiilor de lucru. Aceste revendicări mai fuseseră formulate şi cu ocazia unor conflicte de muncă anterioare, aplanate prin promisiunile solemne ale Guvernului. Actuala grevă apare deci ca o consecinţă a lipsei de respect a guvernanţilor faţă de propriile lor angajamente. Preşedintele PAC a anunţat, în aceeaşi ordine de idei, primirea unui apel din partea conducerii Blocului Naţional Sindical, în care se solicită partidelor din opoziţie adoptarea unor poziţii ferme împotriva atitudinii Guvernului faţă de salariaţii de la Metrorex. D-l Nicolae Manolescu a constatat însă că nimeni, cu excepţia PD, nu s-a grăbit să ia o astfel de atitudine, probabil de teama de a nu-şi pierde o parte din electorat. În ceea ce-l priveşte, PAC consideră că greva de la metrou este un test pentru mişcarea sindicală din România, o eventuală înfrîngere avînd pentru sindicate consecinţe pe termen lung: în această situaţie, nimeni nu va mai îndrăzni să-şi ceară drepturile legitime. Pe de altă parte, decizia Guvernului de a „pune cu botul pe labe" mişcarea sindicală reprezintă o lovitură pentru democraţia fragilă din ţara noastră, cabinetul Văcăroiu asumîndu-şi astfel o grea răspundere în faţa istoriei.

Întrebat ce atitudine are faţă de disponibilitatea exprimată de Partidul Democrat pentru o colaborare a partidelor de opoziţie în supravegherea tehnică a viitoarelor alegeri, d-l Nicolae Manolescu a declarat că PAC merge şi mai departe, propunînd un sprijin electoral reciproc al acestor partide, concretizat într-un eventual cartel. Fragmentarea stîngii politice oferă o şansă nesperată partidelor de centru-dreapta din România, şansă pe care ar fi păcat să o irosim. Din păcate, în special Convenţia Democratică nu manifestă nici o dorinţă în acest sens, afişînd o atitudine de încredere în propriile forţe similară cu cea din 1992, cînd, după triumful din alegerile locale, s-a comportat ca şi cum ar fi cîştigat deja şi alegerile parlamentare. Pentru ca eşecul să nu se mai repete, PAC speră într-o „dezmeticire" cît mai grabnică a CDR, a încheiat d-l Nicolae Manolescu.

Florin Davidescu
Biroul de presă al PAC

RALUCA STROE-BRUMARIU

Parlamentul a încheiat dezbaterea legilor electorale

Camera Deputaţilor a încheiat săptămîna trecută discutarea modificărilor la Legea administraţiei publice locale şi la Legea alegerilor locale. Cele două legi mai au de parcurs faza procedurii de mediere pentru a fi trimise preşedintelui la promulgare. Cum deputaţii au decis reducerea campaniei electorale la 45 de zile, alegerile locale ar putea să se desfăşoare la începutul lunii mai.

Tot săptămîna trecută, deputaţii au adoptat pe articole şi Legea privind înfiinţarea instituţiei „Avocatul Poporului".

La Senat, PDSR şi PUNR au repus în discuţie pentru a treia oară în actuala legislatură Codul penal şi Codul de procedură penală. Articolul 75 al Constituţiei spune că proiectele de legi sau propunerile legislative adoptate de una din Camere se trimit celeilalte Camere a Parlamentului. Dacă aceasta din urmă respinge proiectul de lege sau propunerea legislativă, acestea se trimit pentru o nouă dezbatere Camerei care le-a adoptat. O nouă respingere este însă definitivă. Ceea ce înseamnă că într-o legislatură un proiect respins de două ori nu mai poate fi dezbătut. Şi totuşi în Senatul României s-a putut.

UDMR e nemulţumit de Legea administraţiei locale

Legea administraţiei publice locale a fost adoptată de deputaţi cu 277 de voturi pentru şi cu 23 împotrivă (ale UDMR). Înainte de votul final, UDMR a propus rediscutarea articolului 26 din lege, referitor la obligativitatea folosirii limbii oficiale a statului în şedinţele consiliilor locale. Deputaţii maghiari au solicitat celorlalte grupuri parlamentare să accepte introducerea unui amendament care ar fi permis şi folosirea limbii minorităţilor naţionale în localităţile unde toţi consilierii, primarul, viceprimarii, secretarul cunosc limba etniei majoritare din localitatea respectivă. Amendamentul a fost respins în plen de deputaţii PDSR, PUNR, PRM şi PSM. UDMR a votat împotriva legii şi a anunţat că va sesiza Consiliul Europei în legătură cu această nouă încălcare a drepturilor minorităţilor.

PDSR ar fi dorit prag electoral şi la locale

Camera Deputaţilor a adus cîteva modificări importante proiectului Legii alegerilor locale, adoptată de Senat sesiunea trecută. Consiliile judeţene ar urma să fie alese şi ele prin vot direct – şi nu prin vot indirect, de către consiliile locale. Viceprimarul, în schimb, va fi ales, ca şi pînă acum, prin vot indirect, dintre consilierii locali. Candidaturile pentru consiliile locale şi judeţene şi pentru posturile de primar se propun de către partide şi alianţe, dar vor fi permise şi candidaturile independente. La dezbateri, Marţian Dan a propus scurtarea campaniei electorale de la 60 la 30 de zile, invocînd întîrzierea cu care se încheie adoptarea legilor necesare desfăşurării alegerilor locale. Opoziţia a protestat şi s-a adoptat un compromis: campania pentru locale va fi de 45 de zile.

Observatorii interni pot fi acreditaţi pentru toate secţiile de votare la cererea organizaţiilor neguvernamentale care au ca scop apărarea drepturilor omului.

Deputatul PDSR Mihai Olteanu a susţinut stabilirea unui prag electoral de 5% pentru consiliile judeţene, propunere sprijinită de PNŢCD, dar respinsă vehement de PD, PRM, PUNR, PSDR şi PSM. Amendamentul a fost retrimis la comisie, unde PDSR a anunţat că îl retrage, nu înainte de a încerca să obţină sprijin pentru un prag electoral de 4%.

Accesul partidelor parlamentare, al alianţelor electorale ale acestora, precum şi al candidaţilor independenţi la televiziunea şi posturile de radio publice va fi gratuit. Partidele neparlamentare şi alianţele electorale ale acestora vor avea acces gratuit la televiziunea publică numai în măsura în care depun liste de candidaţi în minimum 50% din circumscripţiile electorale din 15 judeţe. Timpii de antenă se vor acorda proporţional cu numărul de liste complete de candidaţi depuse.

Codul penal revine în dezbaterile parlamentare

Pentru a ocoli prevederile legale, senatorii celor două partide de guvernămînt au folosit un artificiu de procedură – disocierea proiectului iniţial de modificare a Codului penal şi a Codului de procedură penală în trei propuneri legislative distincte, sub semnătura senatorilor Ioan Predescu (PDSR) şi Valer Suian (PUNR).

Scandalul Pitulescu, creşterea infracţionalităţii, arestările unor bancheri acuzaţi de corupţie ş.a.m.d. au fost invocate de liderii PDSR şi de miniştri pentru a explica necesitatea adoptării unui Cod penal cu pedepse mult mai severe la capitolele furt, corupţie, viol, omor, dar şi pentru calomnierea sau ameninţarea funcţionarilor publici şi a autorităţii sau pentru defăimarea ţării. De altfel, iniţiatorii deplîng în expunerea de motive abolirea pedepsei cu moartea, care ar fi dus la dereglarea sistemului de pedepse, socotit prea blînd şi de aceea ineficient.

Diferenţele dintre propunerea legislativă a d-lor Predescu şi Suian şi proiectul iniţial sînt nesemnificative. Se poate spune, în schimb, că varianta care s-a discutat acum la Senat este mai represivă decît cea la care se ajunsese după negocieri la Cameră. Ceea ce a şi dorit PDSR, care probabil se va arăta de data aceasta mult mai puţin dispus la concesii. Prevederile contestate de Opoziţie la dezbaterile anterioare se regăsesc aproape nemodificate. Au fost menţinute pedepsele agravante pentru delictele de presă, insultă şi calomnie prin mass-media, urmînd să fie pedepsite cu închisoare de la 3 luni la 2 ani, respectiv de la 3 luni la 3 ani. Defăimarea prin orice mijloace a naţiunii române va fi pedepsită şi ea cu închisoare de la 1 la 5 ani. Cu 52 de voturi pentru (PDSR, PUNR, PRM, PSM), 45 contra (Opoziţia) şi 4 abţineri, a fost adoptat şi cel mai disputat articol, cel referitor la ofensa adusă autorităţii. *„Atingerea adusă onoarei sau ameninţarea, în public, săvîrşită împotriva persoanelor care îndeplinesc o activitate importantă în stat sau o altă activitate publică importantă, de natură a aduce atingere autorităţii, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 5 ani"*, prevede articolul în cauză, considerat de senatorii Opoziţiei ca fiind „de sorginte comunistă". Insulta, calomnia sau ameninţarea proferată la adresa unui funcţionar public aflat în exerciţiul funcţiunii se va pedepsi cu închisoare de la 3 luni la 3 ani. Dacă fapta este comisă prin presă, pedeapsa se va mări cu 4 ani.

După negocieri între PDSR şi CDR şi alte dezbateri aprinse în plen, articolul privind ofensa adusă autorităţii a fost rediscutat şi adoptat într-o nouă formă, propusă de Valer Suian. Infracţiunea nu se va mai numi „ofensa adusă autorităţii", ci „insulta, calomnia sau ameninţarea săvîrşită în public la adresa unui reprezentant al autorităţii" şi se va pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 5 ani. În cazul vătămării fizice a „reprezentantului autorităţii", pedeapsa poate atinge 15 ani de închisoare.

Codul Penal a fost adoptat cu 76 de voturi pentru, 17 abţineri şi 36 contra. Senatorii Opoziţiei fie s-au abţinut, fie au votat respingerea proiectului. Cu o excepţie: senatorul independent, membru PNL, Emil Tocaci, care a votat în favoarea lui.

REVISTA PRESEI

• În **Academia Caţavencu** (nr. 10, 12–18 martie 1996) citim că România a antrenat în secret militari palestinieni. Pregătirea celor 200 de soldaţi palestinieni s-a desfăşurat în perioada iunie 1994–noiembrie 1995 şi a fost asigurată de SPP, SRI şi Ministerul de Interne, în bazele de pregătire de la Brăneşti, Săftica şi, respectiv, Academia de Poliţie „Al.I. Cuza". Costurile acestui antrenament au fost de aproape 1,5 miliarde lei, bani plătiţi de la bugetul de stat. În schimbul acestui serviciu, statul palestinian a finanţat campania electorală din 1992 a preşedintelui Iliescu cu bani (cca 1 milion dolari) proveniţi din contrabandă cu ţigări. Intermediarul acestei afaceri a fost Kamel Ahmed Mohammed Abed El Kader, consilier pentru probleme palestiniene al lui Viorel Hrebenciuc.

Deşi Adrian Năstase, Traian Chebeleu şi Viorel Hrebenciuc au negat cu vehemenţă aceste acuzaţii, două fotografii ni-i arată pe Ion Iliescu şi Nicolae Văcăroiu alături de Kamel Ahmed Mohammed Abed El Kader, iar **Academia Caţavencu** citează scrisoarea în care Yasser Arafat îi mulţumeşte preşedintelui Iliescu pentru instruirea luptătorilor palestinieni. Aşteptăm cu interes continuarea promisă în numărul viitor.

• **România liberă** (nr. 1.815, sîmbătă 16 martie 1996) publică un amplu interviu cu ministrul de Interne, Doru Ioan Tărăcilă. Aflăm astfel că, în opinia d-lui Tărăcilă, demisia generalului Pitulescu *„a dat un semnal de alarmă că în ţara asta se întîmplă şi altceva decît ceea ce ne place să recunoaştem deschis"* şi că *„Există, sigur, o criză de sistem". „Măsurile luate de Executiv, de blocare a pieţei negre pe parcursul acestor 6 ani, nu au dat rezultate"*, declară ministrul de Interne, criminalitatea a crescut de peste trei ori faţă de 1989, iar corupţie există şi în Poliţie, recunoaşte domnia sa. D-l Tărăcilă nu neagă, de asemenea, faptul că ministerul pe care îl conduce deţine date despre procurori şi magistraţi corupţi, dar, zice el, *„Ce-ar însemna ca ministrul de Interne să spună: Uite ce face judecătorul X? Toţi oamenii pe care i-a judecat sau cei care au pierdut un proces la el vor mai avea credinţa că decizia luată a fost cea corectă?"*. Şi astfel, cu inconştienţă (sau cinism?), d-l ministru nu se ruşinează să ascundă gunoiul sub covor.

• **Adevărul** (nr. 1.819, sîmbătă 16 martie, duminică 17 martie 1996) anunţă pe prima pagină decizia Dumei de Stat din Rusia de a declara nulă destrămarea fostei URSS: *„Aprobată cu 250 de voturi contra 98, rezoluţia îi cere preşedintelui Elţîn să acţioneze pentru o mai mare integrare între fostele republici sovietice"*. Eurobarometrul prezentat pe ultima pagină a aceluiaşi ziar adaugă acestei decizii un important suport popular: majoritatea cetăţenilor din CSI sînt împotriva economiei de piaţă, în contrast flagrant cu ţările Europei Centrale şi de Est, care sînt convinse că economia de piaţă e un lucru bun pentru viitorul lor.

• Într-un interviu acordat ziarului **Ziua** (nr. 532, sîmbătă 16 martie 1996), Regele Mihai spune că Decembrie '89 s-a desfăşurat după acelaşi scenariu ca şi August '44. *„Tot acest scenariu zis «democratic» a fost opera sovieticilor, care voiau să arate Occidentului că în România există democraţie"*, cu deosebirea că în Decembrie '89 *„nu mai era nevoie de KGB, acolo, în România, erau urmaşii lui Ceauşescu, care ştiau bine ce au de făcut"*.

• Din acelaşi număr al ziarului **Ziua** aflăm cum Dan Pascariu, fost preşedinte al BRCE, împreună cu Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naţionale, au prădat statul român cu aproape 1 miliard de dolari. Sesizat de Curtea de Conturi, cazul a ajuns acum în ancheta Parchetului General. BRCE a gestionat, pînă în 1991, rezerva valutară a ţării. În 1991 a cerut BNR să acopere suma de 888 milioane dolari, plus 66 milioane reprezentînd dobînzile, declarînd că aceşti bani sînt o datorie a statului. BNR a făcut această plată, deşi BRCE nu dovedise în nici un fel existenţa acestei datorii. Mai mult, BNR nu a anunţat această plată la Ministerul Finanţelor şi nici la datoria publică a statului.

• Pentru a rămîne tot în domeniul bancar, să citäm ziarul **Libertatea** (nr. 1.814, 19 martie 1996), din care aflăm că BNR a exclus de pe piaţa valutară interbancară cinci bănci private – Dacia Felix, Credit Bank, Columna Bank, Bankcoop şi ING Bank –, deoarece acestea nu îndeplineau criteriile necesare: respectarea normelor privind efectuarea controlului valutar; menţinerea unei marje de cel mult 5% între cursul minim de cumpărare şi cel maxim de vînzare; mărimea capitalului băncii etc.

• **Capital** (nr. 10, 14 martie 1996) dezvăluie dedesubturile afacerii „Hotel Ambasador". *„Asociaţia salariaţilor a cumpărat prin metoda MEBO 29% din partea de 70% a acţiunilor administrate de FPS şi întreg pachetul de 30% deţinut de FPP, aşadar un total de 59% din acţiunile societăţii"*. Salariaţii ar vrea să cumpere şi restul acţiunilor, dar FPS refuză să le vîndă lor. Ca urmare, Asociaţia salariaţilor a dat în judecată FPS şi a cîştigat procesul judecat la Tribunalul Municipiului Bucureşti. FPS intenţionează însă să atace această hotărîre a Tribunalului. *„Surse oficiale din cadrul FPS spun că în spatele Asociaţiei salariaţilor s-ar afla cunoscutul om de afaceri George Păunescu care, după ce a cumpărat hotelul «Lido» şi hotelul «Intercontinental», urmăreşte să instituie un monopol în această zonă a capitalei"*. El s-ar folosi de Asociaţia salariaţilor pentru a beneficia de avantaje la cumpărare pe care un alt investitor nu le-ar putea obţine.

OANA ARMEANU

MIHAI KORNE

Costul şi obligaţiile politicii sociale româneşti

Comunismul a venit şi s-a menţinut la putere prin violenţă, parţial compensată de iluzia egalitarismului. Din plecare, aspectul social a fost rezolvat prin înregimentarea şi uniformizarea tuturor la nivel scăzut. În ultima perioadă, însă, mecanismele rudimentare bazate pe constrîngere nu mai funcţionau. Apăruse şomajul, sănătatea publică se deteriorase şi economia tuturor statelor din COMECON s-a prăbuşit în 1989. Principiile democraţiei sînt mult mai complexe. În multe domenii, dar mai cu seamă pe plan social şi economic, libertatea şi egalitatea par contradictorii, iar fraternitatea rămîne o iluzie, recent atenuată în Occident de ideea solidarităţii umane.

În România, după şase ani de tranziţie, aspectul social continuă să fie dominat de mecanismele totalitare, care nu mai asumă vechile obligaţii şi fac, totodată, solidaritatea socială cvasi-inexistentă. Întreprinderile de stat nu au fost privatizate, însă nici nu mai garantează salariaţilor locurile de muncă. Şomajul atinge deja 9% din populaţia activă neagricolă şi tinde către 20–25% după împlinirea privatizării.

Orice partid va cîştiga alegerile din septembrie va fi confruntat cu această problemă. Experienţele ultimilor ani arată că actualul regim o soluţionează recurgînd la blocajele financiare ce alimentează inflaţia, care, la rîndul ei, restrînge puterea de cumpărare a salariaţilor, pensionarilor şi şomerilor. Pe măsură ce numărul acestora creşte, ajutoarele de şomaj sînt mai greu de plătit şi veniturile marii majorităţi rămîn în urma inflaţiei, în ciuda statisticilor oficiale contrarii.

În campaniile electorale trecute, Opoziţia a eschivat problema, fie pentru că nu avea soluţii, fie pentru că a subevaluat importanţa ei. A fost o greşeală! Pauperizarea şi şomajul au fost şi rămîn preocupările de căpătîi ale populaţiei.

Incidenţa socială a măsurilor economice

Programul Convenţiei privitor la primele 200 de zile de guvernare consacră cîteva din cele 20 de puncte acestor aspecte sociale. CDR propune ca tinerii să primească un ajutor social pînă găsesc de lucru, pensiile să fie recalculate în funcţie de salariile profesiunilor, să fie instituită o Casă Autonomă a Pensiilor, femeile să capete un concediu plătit de doi ani după naştere şi să fie stabilit un nou indiciu pentru calcularea costului vieţii. Pe plan economic, Convenţia propune un program de refacere şi dezvoltare a infrastructurilor, realizat cu capital străin şi care urmează să creeze locuri de muncă în toate zonele ţării.

Refacerea infrastructurilor este, fără îndoială, premisa oricărei dezvoltări economice şi sociale – atît pentru populaţia urbană, cît şi pentru cea rurală. Realizarea unui asemenea program poate fi, desigur, ajutată de capitaluri străine, însă nu poate depinde de acestea, care vor rămîne, oricum, o vreme reticente, chiar dacă învinge Opoziţia. Considerăm că mijloacele proprii permit lansarea unui asemenea program de mare amploare. Folosind mîna de lucru disponibilă şi absorbind astfel o parte din şomeri, pe măsură ce programul se dezvoltă, vor putea fi lansate împrumuturi interne care să atragă capitaluri româneşti disponibile în ţară şi pe cele plecate în străinătate înainte şi după Decembrie 1989.

Cauza stagnării în ultimii şase ani nu a fost lipsa capitalurilor străine, de care au suferit şi statele vecine, ci fuga în străinătate a beneficiilor acumulate în România. Oameni de paie care exportă capitalurile sînt de cele mai multe ori folosiţi de cei care fac parte din regimul actual, dar nu au încredere în el şi se grăbesc să-şi investească cîştigurile în ţări şi valute sigure. Eşecul actualului regim este cu atît mai flagrant cu cît se datorează oamenilor Puterii, nu instituţiilor internaţionale sau criticilor Opoziţiei.

Nici succesul unei guvernări a Opoziţiei nu se va datora sprijinului străin, ci numai celui intern. Eventual cu ajutorul adversarilor de astăzi, dacă programul inspiră încredere. Cei care au făcut avere în perioada tranziţiei, nu totdeauna legal, vor fi primii mulţumiţi să se folosească de ea în condiţii sigure, pe care numai o democraţie reală le-o poate oferi în ţară.

Aspecte juridice şi morale

Soluţia este mai simplă pe plan economic decît pe cel civic şi moral. Felul în care s-au acumulat capitalurile plasate în străinătate în deceniile trecute – şi, mai recent, în perioada tranziţiei – a fost de multe ori abuziv şi chiar criminal. Sumele încasate pentru emigrarea evreilor şi germanilor sînt exemple ce ilustrează abuzurile. Au existat şi multe alte forme de şantaj şi corupţie. Pe plan internaţional, multe dintre ele nu sînt sancţionabile. Doar în domeniul corupţiei există criterii şi proceduri preconizate mai cu seamă de SUA şi de alte state occidentale, dar care sînt greu de aplicat.

Proveniența ilegală şi imorală a bogăţiilor nu va putea fi sancţionată, nici dreptatea restabilită. România şi fostele state comuniste vor fi ţările din Europa în care diferenţele între majoritatea îmbogăţiţilor şi minoritatea celor săraciţi de tranziţie vor fi printre cele mai dureroase şi neadmisibile. Carenţa Justiţiei va trebui compensată pe plan social.

În acest context, obiectivul social al Opoziţiei trebuie să fie restrîngerea diferenţelor şi asigurarea unei vieţi decente majorităţii compuse din salariaţi, pensionari şi şomeri. Asemenea obiectiv este strîns legat de felul în care este organizată şi finanţată asistenţa socială.

În ţările bogate din Occident, costul asigurărilor sociale se situează între o cincime şi un sfert din produsul intern brut (PIB). Bugetul Securităţii Sociale din Franţa ajunge la 2.000 miliarde de FF şi depăşeşte bugetul statului de 1.500 miliarde FF, ambele depăşesc 45% din PIB de 7.500 miliarde FF.

În România, cheltuielile asigurărilor sociale sînt încă proporţional cu mult mai mici – atît faţă de bugetul statului, cît şi faţă de PIB. Vom analiza numai cîteva din cauzele diferenţei.

Prima cauză, proporţia mai ridicată de tineri în România decît în Vest, este doar temporară, deoarece naşterile sînt în scădere.

A doua cauză, mult mai importantă, speranţa de viaţă scăzută, care face ca media românilor să moară cu zece ani mai devreme decît media europenilor din Vest şi deci cheltuielile asigurărilor sociale să fie mai mici.

Regimul comunist socotea că un om neproductiv este o gură inutilă de hrănit şi o povară pentru colectivitate. Din nefericire, această mentalitate a fost răspîndită sistematic printre adulţii productivi, ceea ce face ca omenia, aşa des invocată, să nu se mai regăsească astăzi decît rar în societatea românească dezumanizată. Este şi motivul pentru care ministrul Sănătăţii din perioada de tranziţie nu s-a sinchisit de acest lucru.

Obligaţiile sociale ale Opoziţiei

O politică diferită dusă de Opoziţie în domeniul sănătăţii poate antrena creşterea treptată a speranţei de viaţă, dar evoluţia va fi relativ lentă, bolile prost îngrijite sau neîngrijite la vreme lăsînd sechele ireversibile.

Cauza majoră a cheltuielilor restrînse făcute de asigurările sociale este însă nivelul scăzut al prestaţiilor, care face din România una din ţările cele mai defavorizate din Europa. Dacă Opoziţia este gata să-şi îndeplinească menirea ce-i revine în domeniul social, va trebui să organizeze asigurările sociale în aşa fel ca prestaţiile lor să tindă către cele din Occident.

Obiectivul este mai puţin greu de atins decît pare. Nimeni nu cere ca în România contribuţiile să se situeze la nivelul celor din Franţa, care depăşesc 50.000 FF, echivalent cu 2,5 milioane lei pe an de persoană activă. Prestaţiile se pot ameliora în România, rămînînd totodată mult sub costul celor din Occident, deoarece atît salariile cît şi pensiile sînt între 2% şi 10% din cele occidentale, iar costul mîinii de lucru este mult mai scăzut în domeniul îngrijirii medicale. Desigur, şi în România salariile vor creşte, ca să ajungă la nivelul occidental, dar experienţa altor ţări arată că uniformizarea salariilor poate cere între 10 şi 15 ani.

Dacă Opoziţia adoptă o politică socială care să corespundă aşteptărilor populaţiei, va trebui oricum să mărească substanţial procentajul din produsul intern brut (PIB) pe care îl va consacra asigurărilor sociale. Socotim că acesta va trebui să ajungă în următorii ani la 20% din PIB pentru ca în România îngrijirea medicală şi speranţa de viaţă să se apropie de cele din Occident. Dacă Opoziţia cîştigă alegerile din septembrie, socotim că PIB va ajunge în 1997 la 100.000 miliarde lei. Bugetul asigurărilor sociale va putea tinde către 20.000 miliarde lei, sumă ce va trebui atinsă în mai multe etape. Suma şi procentajul pot părea ridicate, dar sînt justificate şi realizabile cu condiţia ca impozitele şi bugetul statului să fie reduse, suprimînd o parte importantă din cheltuieli.

Autonomia asigurărilor sociale

Organizarea asigurărilor sociale este tot aşa, dacă nu chiar mai importantă decît finanţarea lor. Dacă încasarea cotizaţiilor se face prin bugetul statului, ştim că cea mai mare parte a sumelor încasate vor acoperi alte cheltuieli decît cele prevăzute.

Propunerea CDR de a scoate bugetul asigurărilor sociale de sub controlul Guvernului este binevenită şi trebuie completată prin crearea unui organism de gestiune autonom, asemănător Casei Autonome a Pensiilor.

Organismul va fi, desigur, controlat (spre pildă, de Curtea de Conturi), iar bugetul său anual votat de foruri reprezentative – fie parlamentare, fie alese de cotizanţi.

Dacă se respectă separaţia între bugetul statului şi cel al asigurărilor sociale, ne putem aştepta ca în primii ani, poate chiar în primul deceniu, cotizaţiile să depăşească mult cheltuielile asigurărilor sociale, deoarece generaţiile active trebuie să-şi constituie capitalul din care vor trăi şi se vor îngriji cînd vor fi bătrîne şi neproductive. Între timp, însă, excedentele primilor ani ar putea fi reinvestite în lucrările de infrastructură, spitale, cămine, dar şi drumuri, amenajări urbane sau rurale, care nu sînt finanţate de stat şi a căror rentabilizare necesită un timp mai îndelungat.

În felul acesta, preocupările sociale şi cele economice se îmbină. Cotizaţiile vărsate de generaţiile active accelerează dezvoltarea ţării, iar aceasta dezvoltare îmbunătăţeşte condiţiile de viaţă şi asigură îngrijirea viitoare a celor care le plătesc.

Primul pas cu care România va putea ieşi din ciclul blestemat al sacrificiilor inutile şi al promisiunilor călcate este o politică socială riguroasă, fiindcă este esenţială restabilirea încrederii în propriile noastre posibilităţi.

Capitalurile străine sînt oricînd binevenite, dar nu vor căpăta încredere în noi cîtă vreme nu o avem noi înşine.

N.C. MUNTEANU

Politică şi spectacol

Critica de film, şi nu numai, a desfiinţat filmul lui Sergiu Nicolaescu ***Punctul zero***. Sintetizînd în nevinovate calambururi, filmul s-ar situa între punctul zero al unei cariere cinematografice şi zero absolut. Sergiu Nicolaescu are o explicaţie (citătm): *„Foarte mulţi critici n-au reuşit, n-au putut să despartă omul de film care sînt de omul politic"*. Fără să vrea, Nicolaescu acceptă că unul din cei doi oameni care zac în el e mai neizbutit decît celălalt. După cum ne lasă să înţelegem, lipsa de calităţi a omului politic ar fi de vină pentru neînţelegerea artistului.

Nefericita confuzie din capul artistului-politician între politică şi spectacol are rădăcini mai vechi. În această confuzie trăim de mai bine de şase ani. De fapt, putem spune că de la bun început a fost spectacolul. Am avut o revoluţie făcută la televizor şi trăită de milioane de oameni la televizor. Pînă la apariţia emanaţilor revoluţiei, cîteva ore bune revoluţia a fost animată de actori, regizori, scriitori, pictori. Aveau nume şi chipuri cunoscute. Dincolo de morţi, sînge şi lacrimi, acestea cît se poate de reale, n-a lipsit nici unul din ingredientele care sînt sarea şi piperul scenei, de la tragedie la tragicomedie şi parodie. Au fost şi scenarii, apariţii şi dispariţii „deus ex machina", *qui-pro-quo*-uri de vodevil, lovituri de teatru, culise şi jocuri de culise, cabotini ş.a.m.d. Înainte de scena balconului, protagoniştii s-au arătat cu folos la Televiziune. Acolo hărmălaia a fost teribilă, însă din haosul bine regizat s-au întrupat protagoniştii de mai tîrziu, exact cei aşezaţi ultimii pe listă, cu voia dumneavoastră.

Politica-spectacol s-a ilustrat cel mai bine pe micul ecran pînă în 12 ianuarie '90. Atunci a apărut ceaţa care a făcut Televiziunea, definitiv apropiată de Putere, să devină mult mai selectivă şi să se cantoneze în informaţia-spectacol. Televiziunea a rămas pînă azi obiect de dispută politică. Sînt partide care fac periodic conferinţe de presă nu pentru că ar avea ceva de spus, le fac pentru că numai în acest fel apar la televizor.

Cinstiţi fiind, nici Piaţa Universităţii, în unele din aspectele ei exterioare, n-a fost altceva decît un spectacol între Cîntarea României şi Cenaclul Flacăra. Evident, fiind contra, n-a fost transmisă la televizor decît în aspectele ei cele mai degradate. Mineriada a fost şi dramatizată bine la Televiziune, transformată de Televiziune în spectacol acuzator, cu eroismele, cu negativii şi pozitivii de rigoare.

Evident, pentru că are pîinea şi cuţitul, Puterea nu se zgîrceşte cu apariţiile la Televiziune. Vizitele prezidenţiale de lucru nu folosesc la nimic. Preşedintele n-are timp nici să cunoască, nici să se informeze, nici să rezolve ceva. Protocolul e foarte sever. La televizor însă vizitele dau bine şi sînt reflectate pe lung şi pe lat, cu zîmbet cu tot. Pînă şi oamenii-spectacol, resuscitaţi de Putere pentru nevoi pasagere, Corneliu Vadim Tudor şi, mai ales, Adrian Păunescu, tună şi fulgeră împotriva manipulării Televiziunii, care nu transmite pe larg Cina creştină şi cenaclul Totuşi iubirea. Actele de caritate săvîrşite de Vadim, patriotismul pe ritm de chitară cu iz de autotămîiere practicat de Păunescu n-au farmec dacă nu sînt date şi la televizor.

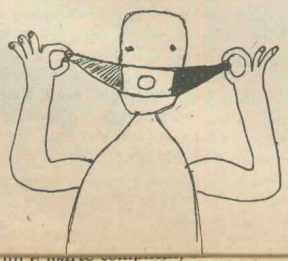

Reprezentat în Parlament de oameni-spectacol, politicieni care stîrnesc rîsul, artiste la vîrste critice, cîntăreţe de muzică populară, PDSR-ul are şi alte realizări la activ în domeniul politicii-spectacol. Mediatizarea prăjiturii Petre Roman şi Ion Iliescu a fost doar mizilicul derizoriu al unui prezent pe măsură. Oameni cu nume făcute în alte domenii sînt atraşi spre politică din necesităţi electorale. Actori şi, mai ales, sportivi. Cazul ilustrisim este cel al tenismanului Ilie Năstase. Cu certitudine, un nume glorios, care face să tresalte amintirile, simpatic, popular, simplu, ca să nu spunem mai mult, în manifestări şi în discurs. El a plăcut şi place. Pe asta mizează PDSR-ul, pe asta şi pe gloria trecută. În plus, în inconştientul colectiv şi-a făcut loc şi convingerea că, fiind un om relativ încăput, va fi mai puţin coruptibil. Va fi un paravan perfect după alegeri.

În rest, neantul. Sigur, Ilie Năstase e foarte cunoscut în afară, dar e departe de a fi un nume în lumea *business*-lui. E cunoscut mai ales în lumea *jet-set*-ului fără griji, a plajelor şi hotelurilor de lux. În ultimii 15 ani, de voie sau de nevoie, a jucat în turnee pentru seniori şi în meciuri demonstrative, apreciat pentru giumbuşlucuri şi clovnerii. A fost un om-spectacol, dar nu mai mult, în spectacole cel puţin jenante. E prea puţin pentru un viitor primar al unui oraş atît de mare ca Bucureştiul. Şi cu atîtea probleme. Sigur, el cunoaşte multă lume şi multă lume i-a promis că în cazul în care va fi ales îi va da una şi alta. Bucureştenii nu de asta şi nu doar de atît au nevoie. În orice caz, problemele Bucureştiului nu se vor rezolva cu pomenile pe care le promite Ilie Năstase, unele cam jenante. Primarul din Los Angeles i-a promis utilaje de deszăpezire! Frumos, însă la Los Angeles nu prea ninge!!!

Încolo, ştie puţine şi despre problemele şi despre nevoile bucureştenilor. Sigur, acum e plimbat ca sfintele moaşte prin pieţe, cumpără lame de ras, pîine, mere, ceapă, ouă şi salată verde, se vaită că acasă n-are apă să se spele, gustă un cîrnat în Piaţa Crîngaşi, se lasă surprins de gazetari străini dînd la zăpadă în faţa vilei lui, după care vizitează apartamente confort trei, se miră că oamenii n-au căldură în casă şi contoare termice individuale, intră prin spitale, promite, în numele altora, ajutoare pentru copiii bolnavi de SIDA. În fine, dă mîna cu oamenii, copleşiţi de gloria lui trecută. Însă totul aduce a spectacol trist, derizoriu pe alocuri. Ajungînd la concluzia că nu poate cuceri altfel oraşele mari, PDSR-ul a transformat o glorie apusă într-un surogat de candidat. Semn că nu are o ofertă politică cît de cît serioasă. Nici măcar la nivelul promisiunilor.

Scrisoare de la Biserica Română din Paris

Duminică 25 februarie 1996, la ora 14.30, a avut loc Adunarea Generală Extraordinară a Asociaţiei de cult „Episcopia Ortodoxă Română din Europa Occidentală", convocată într-o deplină legalitate şi legitimitate, la sediul acesteia de la Biserica Ortodoxă Română din Paris, 9 bis rue Jean de Beauvais.

După ce, ore în şir, conducerea provizorie a Bisericii de la Paris, numită de Sinodul Rus de la New York, susţinută de un grup pătimaş de marginali extremişti, a împiedicat desfăşurarea normală a Sfintei Liturghii şi, prin toate mijloacele (clopote asurzitoare, gaze lacrimogene, intimidare, acţiuni organizate de agresiune fizică şi verbală), a încercat să dea afară din Biserică mulţimea credincioşilor veniţi la slujbă şi la Adunarea Generală, s-a supus la vot ieşirea din Sinodul Rus de la New York şi ataşarea la Mitropolia Ortodoxă din Franţa, condusă de Mitropolitul Ieremia, cu sediul la Paris şi sub oblăduirea Patriarhului Bartolomeu I al Constantinopolului.

În ciuda tuturor presiunilor ce urmăreau să împiedice ţinerea Adunării Generale Extraordinare, printr-o mobilizare fără precedent şi sub supravegherea directă a autorităţilor de poliţie franceze, credincioşii Bisericii Ortodoxe Române de la Paris şi numeroşii delegaţi din celelalte parohii din Suedia, Belgia, Germania, Marea Britanie şi Elveţia şi-au exprimat în mod liber voinţa de schimbare a apartenenţei lor bisericeşti: cu o majoritate covîrşitoare, constatată de un reprezentant al justiţiei franceze (225 din cele 227 de voturi exprimate în mod direct şi secret, la care se adaugă cele peste 450 de voturi consemnate în urma consultării prealabile pe liste nominale legalizate în parohiile din afara Franţei), Adunarea Generală a Episcopiei a decis ieşirea de sub oblăduirea [illegible]

Soborul de preoţi ai Episcopiei a proclamat, în ovaţiile numeroşilor credincioşi rămaşi pînă seara în Biserica din Paris, alipirea tuturor structurilor bisericeşti şi administrative ale Episcopiei Ortodoxe Române din Europa Occidentală la Patriarhia Constantinopolului, reprezentată în Franţa de Mitropolitul Ieremia, după care participanţii la Adunare au părăsit în calm Biserica, cîntînd „Cu noi este Dumnezeu", dovedind încă o dată că adevărata noastră putere nu stă nicidecum în pumni, ci în forţa spirituală, în buna-credinţă şi tăria de caracter a neamului românesc.

*

Din punct de vedere canonic, conform articolului 2 al Regulamentului său de funcţionare, Biserica Ortodoxă Română de la Paris este ataşată Episcopiei Ortodoxe Române din Europa Occidentală. Ca urmare, funcţiile provizorii de preot, vicar al Episcopiei şi superior al Bisericii de la Paris acordate preotului Radu Apostolescu de către Sinodul Rus de la New York încetează începînd cu data de 25 februarie 1996, Duminica Izgonirii din Rai.

*

Ţinem să precizăm cu fermitate că, asemenea credincioşilor români preocupaţi de bunul mers al Bisericii conform rînduielilor şi tradiţiilor ei strămoşeşti, nu urmărim nici un fel de interese politice, personale sau de grup şi cerem pe această cale tuturor credincioşilor români din Diaspora şi din Ţară să se roage împreună cu noi pentru a găsi calea spre înţelegere şi pace între Români.

Fie ca deciziile care au fos luate acum de suflarea ortodoxă de la Paris să ducă la întărirea dragostei creştine şi a unităţii Românilor de pretutindeni.

Prin rugăciune, post şi iertare, să trecem de această perioadă de încercări pentru a primi cu inima curată Lumina Învierii lui Hristos.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

Paris, 27 februarie 1996

Traian Băcioiu (Secretar al Consiliului Episcopiei), Paul Brătăşanu (Membru al Consiliului Episcopiei)

Dialog AC în Moldova şi Oltenia

Alianţa Civică şi-a continuat în ultimele zile dialogurile cu publicul la Vaslui, Bîrlad, Huşi, Rîmnicu Vâlcea, Drăgăşani şi în cîteva comune din apropierea acestor oraşe.

Au fost discutate problemele de primă urgenţă ale sezonului preelectoral: buna pregătire a alegerilor, din punct de vedere legislativ şi organizatoric, atragerea unui cît mai mare număr de alegători la urne, înţelegerea de către aceştia a importanţei votului, pregătirea unor candidaţi reprezentativi şi a unor programe credibile, astfel încît scrutinul să dea primăriilor şi consiliilor o configuraţie cît mai apropiată de nevoile realităţii. În aceeaşi perioadă au fost lansate cărţile din seria *Analelor Sighet*; a avut loc, la Vaslui, un atelier de istorie orală, condus de Romulus Rusan (cu participarea lingvistei Smaranda Vultur, a istoricilor Victor Frunză, Gheorghe Onişoru şi Dumitru Şandru, a ziaristelor Georgeta Pop şi Liana Petrescu), iar la 12 martie, la Bucureşti, Fundaţia Academia Civică a decrnat premiile concursului de idei pentru organizarea spaţiului de reculegere din Memorialul Sighet. Din cele 35 de lucrări prezentate la concurs, cîştigătoarea a fost aceea semnată de tînărul arhitect Radu Mihăilescu din Timişoara. Premiile doi, trei şi menţiunea suplimentară au revenit, de asemenea, unor concurenţi foarte tineri, ceea ce a îndreptăţit pe unii comentatori să semnaleze afirmarea, cu acest prilej, a unei noi promoţii de arhitecţi. Din juriu au făcut parte arhitecţii Marius Smighelschi, Şerban Sturza şi Aurelian Trişcu (preşedinte), plasticienii Horia Bernea, Neculai Păduraru şi Ion Stendl, criticul Dorana Coşoveanu, istoricul academician Şerban Papacostea, animatorul cultural Gheorghe Mihai Bârlea (din Sighet) şi Ana Blandiana (preşedinta Academiei Civice). Sponsor al proiectului în ansamblu şi al concursului în particular a fost d-l M. Cârciog, jurist şi om de afaceri din Londra.

ION MANU

MASĂ ROTUNDĂ LA GDS

EMIL CONSTANTINESCU

Moderator THOMAS KLEININGER

Prima parte a întîlnirii cu Emil Constantinescu (organizată la 7 martie la sediul GDS) a fost publicată în numărul 11 din *„22“*, sub titlul „Emil Constantinescu faţă în faţă cu presa“. La începutul întîlnirii, candidatul Convenţiei la alegerile prezidenţiale şi-a mărturisit speranţa că se va închide cu acest prilej un gol de comunicare (de vîrsta unui mandat prezidenţial) între el şi mediile intelectuale ori presă. *„Presa îmi este profund ostilă“*, a afirmat Emil Constantinescu, lansînd apoi întrebări provocatoare: *„Ce mi se reproşează? Ce n-am făcut din ceea ce trebuia făcut?“. „Ce ne reproşaţi dumneavoastră nouă, presei?“*, a replicat Liviu Mihaiu (*Academia Caţavencu*). *„Cînd există o disproporţie enormă de forţă, un preşedinte care are tot – televiziune, radio, logistică –, care îşi face campanie pe banii mei şi ai dumneavoastră, iar celălalt nu are aproape nimic, decît munca lui, a da la fel într-unul şi în altul mi se pare cel puţin incorect“*, a răspuns Emil Constantinescu, vorbind în continuare despre mercenarizarea presei. *„Presa este ca o femeie sensibilă, aproape bolnavă de nervi, pe care dumneavoastră trebuie s-o cuceriţi. (...) Dacă îi reproşaţi că nu vă iubeşte, atunci apare acea tensiune dintre dumneavoastră şi presă, care nu se rezolvă aşa. E un lucru pe care vi-l reproşez“*, a spus Liviu Mihaiu. *„Eu cred că am adus un elogiu presei, fiindcă v-am tratat ca pe nişte prieteni adevăraţi, cărora le spui ce crezi“*, a replicat Emil Constantinescu. Discuţia a fost dusă mai departe de membrii GDS şi ai partidelor din fosta şi actuala Convenţie.

Thomas Kleininger: Eu aş fi dorit să răspundem, totuşi, concret şi clar la întrebarea domnului Constantinescu: ce i se reproşează?

Mihai Şora (GDS, PAC): Cum putem să depăşim circumferinţa acestui electorat captiv de 4 milioane şi ceva (care nu-l votează pe preşedintele Iliescu) pentru a cîştiga alte voturi din cealaltă tabără?

E.C.: Primul de la care am învăţat politica mare a fost preşedintele Iliescu. A trebuit s-o fac în cîteva ore, fiindcă aveam în faţă un aparat, un profesionist al politicii (chiar dacă făcuse politică comunistă). Mi-am dat seama că există trei categorii: 1. O categorie de oameni care votează cu tine pentru că atunci cînd se uită în ochii tăi spun: *„Dom'le, mie îmi place acest om. Cred în el“*. 2. O altă categorie care votează cu altul, îl iubesc – şi atunci te urăsc pe tine, indiferent ce ai spune. Nu trebuie să ai mesaj pentru această categorie, ei nu te vor vota niciodată. 3. Categoria oamenilor nedecişi. Unii sînt interesaţi ce spune unul, ce spune altul – şi aleg atunci. Strategia pe care mi-am stabilit-o este în primul rînd să nu-i trădezi pe ai tăi. Am avut mostra eşecului care s-a numit Caius Dragomir: **„candidatul-duplicatură“** pregătit în laboratoarele care acum l-au plătit şi l-au trimis unde este. El trebuia să aibă barbă fiindcă şi eu aveam barbă, eu eram la Houston, dar el se ducea în America, unde nu-l invita nimeni, el fusese în Piaţa Universităţii, el iscălise Punctul 8 de la Timişoara, el era ultraliberal. Electoratul lui din PD nu l-a mai ales, şi nimeni de la noi nu l-a ales, pentru că totdeauna iei originalul, nu copia. **Deci problema mea, acum, nu este încă de a cuceri electoratul nedecis, ci de a menţine acest electorat, care însă nu merge pînă la capăt.** Anul '95, cel mai greu pentru mine, este anul recuperării electoratului nostru. Pentru că electoratul emoţional – care crede în tine – ori te iubeşte, ori te urăşte. Aici avem cazul Câmpeanu, idolul Opoziţiei, care a terminat-o definitiv în momentul cînd a făcut ceea ce se consideră o trădare.

Am fost desfiinţat de liderii partidelor plecate din Convenţie, eu nu am atacat pe nimeni

Ştefan Aug. Doinaş (GDS, PAC): Ce aţi făcut dumneavoastră pentru a împiedica Convenţia să se disipeze în nu ştiu cîte partide care au ieşit din această alianţă? V-aţi întîlnit cu ambiţii? Cum le-aţi manevrat? V-aţi întîlnit cu interese? Cum le-aţi negociat? V-aţi întîlnit cu antipatii? Cum aţi ştiut să zîmbiţi pentru a le dezarma? Vă reproşez că trebuia să faceţi mult mai mult pentru ca această alianţă să nu se desfacă, pentru ca un om ca mine să nu se simtă oarecum frustrat şi victimă.

Emil Constantinescu

E.C.: Iată presa aici, se poate verifica: eu nu am criticat niciodată pe nimeni. Pe nimeni, dar pe nimeni. Am fost desfiinţat, nu atacat, de toţi liderii care au plecat. N-am răspuns niciodată nimănui, mi-am anulat complet orgoliul personal. Domnul Patriciu clama acum un an: *„Convenţia Democratică nu mai există, Constantinescu nu-şi dă seama că, de fapt, nici el nu mai există“*. Chiar în *„22“*, un stimabil analist a scris: *„Convenţia Democratică s-a desfiinţat“*. Se anunţa sfîrşitul şi se propunea altceva, o mare coaliţie. Politica e politică. Singurul om stimabil în toată această lume a fost domnul Manolescu, care, zată numai pe partide. Un regim concurenţial este un regim care acceptă şi riscuri. La noi politica se tratează ca un joc de societate. Păi, nu este un joc de societate. Omul Vasile, cînd vine la cabina de vot, alege între lista 1 şi lista 2. Nu are nici un sens o Convenţie Democratică cu două liste. Aceste partide care au plecat au dorit două liste. Acum noi sîntem împreună, sîntem în opoziţie, ne respectăm, ne iubim – şi venim cu două liste. Deci au obţinut ce au vrut. Care e problema?

Ş.A.D.: Recent, vorbind în numele Convenţiei Democratice, un reprezentant al Alianţei Civice a spus că partidele care au ieşit din Convenţia Democratică pot să revină în Convenţia Democratică dacă respectă întru totul Protocolul (ceea ce e de la sine înţeles) şi dacă îşi asumă prejudiciile morale cauzate. Aş vrea să ştiu dacă sînteţi de acord cu această invitaţie la Canossa.

E.C.: Problema prejudiciilor morale nu se pune. Şi mîine ne putem uni, dar semnînd Protocolul. Or, ceea ce am observat eu a fost un joc incorect. Nu poţi să declari: *„Intrăm fără condiţii“* – şi după aceea revii exact la condiţiile de la plecare: *„Dăm afară asociaţiile civice, facem liste separate, rediscutăm programul“*. Adică anulăm **Contractul cu România**? Discutăm un candidat prezidenţial pe care o să-l stabilim, poate, după alegeri?

Marea familie care purta numele de Ion Iliescu s-a scindat în familii cu interese economice diferite

Şerban Rădulescu-Zoner (CDR): Nu v-aţi gîndit să fiţi foarte agresiv în discursul dumneavoastră politic şi să arătaţi ce reprezintă ceilalţi contracandidaţi atît în ceea ce priveşte contextul internaţional, cît şi pe plan intern? În campania electorală veţi avea ca ţintă doar principalul dumneavoastră contracandidat şi îi veţi neglija total pe ceilalţi sau veţi avea mai multe ţinte?

E.C.: Eu nu voi face o campanie împotriva nici unuia, pentru că va fi o ceartă jalnică, de maidan, în care se vor împroşca. Eu nu sînt specialist în această treabă şi are cine s-o facă. Iar preşedintele Iliescu este aparent solid în momentul în care îşi perpetuează poziţia pe care a stat o viaţă – de om la prezidiu, care dă lecţii, mîngîie pe cap, zîmbeşte, spune ce-l învaţă consilierii. În momentul cînd e atacat din stînga de foştii tovarăşi de drum... lecţia asta n-o ştie. Cînd foştii implicaţi încep să scoată la iveală murdăriile, ramificaţiile mafiote, le aflăm pe toate. Asta e treaba lor. Pînă la anunţarea candidaturilor, cartea politică jucată de către zona preşedintelui Iliescu a avut două obiective: 1. **De a sprijini senzaţia de siguranţă şi stabilitate: pentru că românii votează cu Puterea. 2. De a induce în electoratul care nu va vota niciodată cu Iliescu această idee a stabilităţii lui. Aici a fost marea fraudă şi corupţia morală a unei părţi a mediilor intelectuale: de a induce în cîmpul adversarilor ireductibili ideea că, orice s-ar întîmpla, tot preşedintele Iliescu cîştigă.** Acum, această idee s-a clătinat fundamental. Eu am o misiune foarte grea: să mă aflu pe partea dreaptă aproape singur. Aş fi foarte bucuros să mai apară cineva, aşa cum m-am bucurat de apariţia lui Petre Roman, pentru că ea complică zona stîngă, a foştilor tovarăşi. Electoratul nostru are acum nevoie de senzaţia că există o forţă care poate să schimbe. Dacă forţa e măcinată din interior, dacă acest candidat este criticat din interior, dacă este contestat continuu (pe drept sau pe nedrept), suferă toţi. Opoziţia avea această posibilitate de a produce un alt candidat credibil. Sau mai mulţi. Atunci, să-i producă odată! Preşedintele Iliescu ar vrea un stat cu aparenţe democratice care să-l prezinte în străinătate. Dacă oamenii sînt docili, pot fi făcuţi şi prim-miniştri: un nou dr. Petru Groza, profesor cunoscut în străinătate, bine şantajat din interior – ăsta-i visul lor. Ei, acum visul ăsta s-a cam spulberat, fiindcă marea familie care trebuia să poarte numele Ion Iliescu s-a scindat

faţă în faţă cu GDS II

pe familii cu interese economice diferite. Nu doctrinele îi deranjează. Că se spune PSM, ori PS, ori PDSR, ori PRM n-are nici o importanţă: în acest cîmp interesele sînt clanuri care vor duce acum o luptă sălbatică, pentru că miza este foarte mare. Noi nu avem treaba de asta.

Gabriel Liiceanu (GDS): Vreau să pun o întrebare pe care ar trebui s-o pun eu tocmai pentru a preîntîmpina o situaţie la care ne-am putea aştepta. Miza cea mare este a schimbării: există şansa ca această parte a baricadei să cîştige lupta. Într-o discuţie finală se aruncă în luptă absolut toate atuurile şi toate momentele negative care pot să fie speculate de partea cealaltă. Care este un moment ce poate fi speculat? Din mica mea experienţă, eu ştiu cum merg lucrurile în Universitate: merg rău, este haos, Facultatea de Drept, Facultatea de Filozofie nu-şi pot găsi un program coordonat de funcţionare, sute de studenţi se înghesuie cu alte sute şi profesorii se ceartă între ei, sălile de curs sînt într-o mizerie de nedescris, o lumină care pîlpîie mizerabil şi profesorul care scrie pe o tablă obscură... Şi puteţi fi întrebat: „Cum vreţi să gestionaţi o naţiune dacă n-aţi putut gestiona Universitatea?“. *Ce răspundeţi la asta? Dar să nu-mi spuneţi că prorectorul este cel care...*

E.C.: Nu, eu îmi asum toate răspunderile. Nu mă cunoaşteţi!

G.L.: Mai ales că în povestea cu grevele studenţilor s-a focalizat acest lucru pe dumneavoastră. Deci ce răspundeţi la această întrebare?

E.C.: Cînd a fost acel episod montat cu studenţii, cea mai mare frustrare a mea atunci s-a produs. Pentru că nici unul din cei 2.000 de profesori ai Universităţii (printre care şi dumneavoastră) nu a venit să spună: *„Domnilor, eu trăiesc într-o universitate, am deci şi idee cum se administrează o universitate. Ştiu ce poate să facă un senat, ce poate să facă rectorul. Şi pentru că fac parte dintr-o comunitate universitară, ştiu ce poate să facă o universitate de stat, de unde primeşte ea banii. Ştiu că nici un rector din lume nu poate să construiască un bloc. Şi dacă eu ştiu acest lucru, îl întreb pe rector: «Domnule, dumneata ţi-ai făcut datoria de a susţine această problemă?»“*. De 4 ani eu am făcut toate diligenţele, am obţinut de la primarul Halaicu un bloc, am obţinut aprobarea ministrului (dar n-am obţinut aprobarea Guvernului) – blocul există şi acum –, am obţinut înapoi căminele studenţilor, am obţinut bani de la bănci pentru o fundaţie. **M-a întrebat cineva aceste lucruri?** M-a întrebat cineva **cît am adus** în Universitate? Dar eu le-am dat actele celor care au montat acel episod cînd au venit de pe plajele însorite ale Mării Negre: *„Iată, băieţi, ce am de gînd să fac. Am aici toate adresele făcute la minister, tot ce am susţinut şi tot ce am realizat“*. Problema a dispărut. Aţi mai văzut în grevele studenţilor problema cazării?

G.L.: Să uităm grevele studenţilor...

E.C.: Dacă uităm grevele, uităm orice! Acum 4 ani am fost ales în urma prezentării unui proiect de dezvoltare a Universităţii Bucureşti, pe care l-am distribuit tuturor. Acum îmi voi prezenta raportul (nu voi mai candida pentru un nou mandat fiindcă mă ocup de politică) şi voi spune: *„Iată Universitatea. Avea 7 facultăţi cînd am luat-o în primire şi 7.000 de studenţi. Acum are 17 facultăţi şi 30.000 de studenţi. N-avea nici un institut de cercetări. Astăzi are 37 de centre de cercetare, care merg pe cel mai modern sistem, pe modelul autofinanţării“*.

G.L.: Întrebarea nu trebuie explicată. Ştiţi de ce? Pentru că asta vi se va spune: Universitatea n-aţi reuşit să o coordonaţi...

Radu Filipescu, Gabriel Liiceanu, Dan Petrescu, Ilie Şerbănescu

E.C.: Păi, domnule Liiceanu, am reuşit să fac tot ce puteam să fac şi mai mult decît atît. Pentru că rectorul face o strategie!

G.L.: Da, dar asta nu se ştie.

Am reuşit să creez o universitate modernă, dar n-am reuşit să creez o comunitate universitară

E.C.: Nu se ştie pentru că nu o spun colegii mei. Vreţi să vă spun care este singurul şi adevăratul meu mare eşec pe care-l mărturisesc la sfîrşitul acestui mandat? Un singur lucru n-am reuşit: Universitatea din Bucureşti este considerată una din marile universităţi europene, şi eu am muncit pentru treaba asta, dar n-am reuşit deloc să creez ideea de comunitate universitară. Nici un profesor nu se simte membru al unei comunităţi. El vine, ţine cursul, se uită că becul este aşa, se uită că nu curge apa şi, cel mult, scrie o adresă la administraţie: *„Faceţi-mi chestia asta!“*. Am făcut o fundaţie, am fost la bănci să adun bani pentru a serba cei 300 de ani – nici nu i-a interesat. Am făcut şi lucruri pe care nu trebuia să le fac. Nu trebuia să mă duc, ca rector, atunci cînd studenţii erau în stradă, să-i scot din bulevard, să stau noaptea în frig cu ei, să mă duc la centrala termică, să mă duc lîngă cei care puneau prize, să spun: *„Băieţi, nu puneţi aşa, puneţi-o pe partea asta!“*, în timp ce administratorul dormea acasă. Nu trebuia să fac eu treaba asta...

G.L.: Tocmai asta nu trebuia să faceţi.

E.C.: Sper ca acel coleg al meu care mă va înlocui să reuşească, într-o nouă etapă, să creeze acest spirit de comunitate. Eu înţeleg de ce nu a fost posibil acum. După ce fiecare profesor a fost ţinut ca într-o cuşcă, a fost interesat să iasă afară, să-şi facă **pentru el** micul lui laborator, micile lui cărţi, micul lui aranjament, micile lui publicaţii, dar aproape nimeni nu a fost interesat de mai mult... Sînt şi mici excepţii, cîţiva oameni de inimă, cîţiva decani, care, într-adevăr, s-au gîndit. Or, dacă noi nu vom înţelege că, după ce fiecare s-a realizat pe el şi am plecat din colectivism prin individualism, trebuie să construim spiritul comunitar...

Cornel Nistorescu (Radio Total): Domnule profesor, eu cred că sînteţi pe o pistă falsă: nu vă plîngeţi de incapacitatea de a crea comunitatea universitară. Comunităţile profesionale nu funcţionează la nici un nivel în România. Dacă nu există nici la nivelul ziariştilor, nici al compozitorilor, nici al scriitorilor, nici al pantofarilor, n-o să funcţioneze tocmai la universitari. Aşa este chiar semnul de criză al întregii societăţi.

G.L.: Îmi daţi voie să vă comentez răspunsul. Şi eu cred că nu sînteţi înscris pe un bun discurs la o asemenea întrebare. Un profesor şi un student, în Universitate, nu se uită la comunităţi şi necomunităţi, ci la cum funcţionează logistica locului lui de muncă. Am luat acest model tocmai pentru a-l extinde. Profesorul se uită dacă are bec, dacă are cretă, dacă are scaun pe care să stea sau dacă îşi rupe pantalonii pe scaun – că agaţă... Vă spun sincer, nu mai există nici scaune în Universitate. Eu nu mă uit acolo la lucruri ideale, trăim cu toţii într-un pragmatism. E vorba despre o lumină pasabilă, pentru a putea scrie în caiete. Clo-urile de la Facultatea de Filozofie sînt o ruşine a naţiei. La fel electoratul dumneavoastră: nu se uită la discursuri morale – asta v-o spun eu, care tocmai practic acest tip de discurs. Am făcut la TELE 7abc, recent, o discuţie pe tema: unde sîntem, ce-i cu noi, unde mergem. Întrebările din culise: „Lăsaţi poveştile astea! Uleiul a trecut de la 2.800 la 3.200!“. *Dacă dumneavoastră nu vă interiorizaţi un discurs de o pragmatică absolut brutală, dacă noi vom continua, cu toţii, să ţinem doar discursul moral (care, să ne înţelegem, este esenţial, dar sigur e neputincios) şi nu vom şti să răspundem la probleme de gospodărire a României, eu uneori mă rog să nu cîştigaţi, să nu cîştigăm cu toţii. Pentru că a moşteni mizeria în care a ajuns România acum şi a-ţi ţine promisiunile în faţa unui electorat e o performanţă de geniu economic. Trebuie să aveţi răspunsurile adecvate. Dacă daţi un răspuns ca ăsta, în nori, cînd întrebarea e pusă pe pămînt, atunci nemulţumirea interlocutorului e mare.*

E.C.: Aţi spus ceva foarte grav. Mi se pare că aţi spus cel mai grav lucru pe care l-am auzit. Şi este o sfîşiere pentru mine: înseamnă că totdeauna e ceva mai rău decît îţi poţi imagina. Aţi spus că vă rugaţi chiar să nu cîştigăm. A fost retoric. Chiar faptul că aţi spus-o e foarte grav.

G.L.: Nu, nu. Nu-i vorba de asta.

E.C.: Dar să revin pe teren. Aţi venit mai tîrziu. Deci eu, răspunzînd unor întrebări, exact asta am spus: Constantinescu din '92 şi Constantinescu din '96 sînt persoane diferite. Nu mai oferim o schimbare generală, promitem mijloace. **Contractul cu România** e izvorît din această idee şi el are acoperire în bani. **Contractul cu România** e semnat de mine: dacă nu se îndeplineşte în 200 de zile (pachetul legislativ), eu îmi dau demisia, cer dizolvarea Parlamentului, schimbarea Guvernului sau referendum. Deci eu îmi pun în joc ideea de responsabilitate. Avem mesaje pentru fiecare grup socio-profesional, astfel încît fiecare om se recunoaşte în ce vrea el. **Pe mine mă interesează ce faci dumneata pentru mine, ce cîştig eu** – aici este noutatea în mesajul politic. Mesajul moral vag a fost depăşit, fiindcă preşedintelui asta i se cere. Preşedintele nu trebuie să facă ceea ce am făcut eu greşit la Universitate. Structurile în România se schimbă de sus în jos. Dar pentru asta pregătesc prilejul: asta înseamnă acţiunea „Orizont '96“ a Convenţiei – 14.000 de persoane care vor lucra în structurile administrative. Oamenii cu care venim acum nu numai că au făcut un master în ştiinţele politice în Statele Unite, ca să vadă cum e politica modernă, dar ştiu şi porcăriile de aici, pentru că **au luat** şi bîtele minerilor **în cap**.

Opoziţia trece printr-o criză de onestitate

Ion Ghişe (PL '93): Domnule profesor, ca tot românul, imparţial, mă gîndesc întîi la propria lui piele. Sînt unul dintre băieţii mai tineri care au intrat în politică cu nişte idealuri. GDS, revista „22“, Alianţa Civică au fost pentru noi acele nuclee care ne-au adus în politică. Eu cred că Opoziţia trece în acest moment printr-o criză de onestitate. Ca preşedinte al CDR pe judeţul Braşov am făcut lobby ca partidul meu să nu iasă din Convenţia Democratică. Cunosc starea de spirit atît din PAC, cît şi din Partidul Liberal '93. Cred că traiectoria pe care s-au înscris acum aceste partide este nefericită. Însă la vremea cînd se producea această nefericită ieşire din Convenţie a existat în partide o majoritate (nu a fost numai voinţa lideri-

(Continuare în pagina 10)

EMIL CONSTANTINESCU faţă în faţă cu GDS

(Urmare din pagina 9)

lor) pentru a părăsi Convenţia Democratică. Hegemonia în Convenţie, prin mijloace discutabile, a unui partid care administrează procedura de luare a deciziei a fost elementul care a făcut să se pulverizeze Convenţia. În ceea ce mă priveşte, sînt adeptul unui mare – sper, cît mai curînd – Partid Liberal (sau cel puţin Mişcare Liberală) şi mă tem că acest lucru se va petrece pe fondul consumării propriului eşec electoral de către fiecare partid. PNL şi-a trăit necazul în '92 şi probabil că acum urmează PAC şi PL '93. În partidele noastre de opoziţie – şi cînd spun asta mă refer şi la PAC, şi la PL '93, şi la PNŢ, şi la PNL-CD –, unii dintre liderii noştri gîndesc prestaţia politică prin aceea că grămăjoara noastră trebuie să aibă 3 boabe în plus. Şi teamă mi-e că dintr-o astfel de abordare nu apare un demers constructiv pentru viitoarele alegeri parlamentare, astfel încît să cîştigăm acel 50% + 1 vot, cei 243 de parlamentari care formează majoritatea. Practic, acum, în judeţe, mergem şi căutăm oameni din spectrul liberal. Şi pe cine găsim? Băieţi de calitate de la PNL, care au fost în trecut viceprimari sau primari şi care sînt sceptici că vor avea şansa să fie candidaţii Convenţiei. Este o bătălie surdă, neonestă, absurdă în Opoziţie să găsim candidaţi de la alt partid, oameni valoroşi, de altfel, care ştiu că nu mai au şanse să fie candidaţi, pentru că alt partid din Convenţie are ponderea numerică mai mare. În situaţia în care ne aflăm, stînd de vorbă cu colegi din PAC – şi chiar din PD –, există perspectiva nefericită ca PAC şi PL '93, după ce-şi vor consuma eşecurile la alegerile locale, să se conecteze într-o alianţă cu proaspăta Uniune Social-Democrată – de fapt, cu PD-ul lui Petre Roman, care în '90 bătea studenţii în Piaţa Universităţii. Şi vă spun lucrurile acestea cu patos şi cu îngrijorare. Eu cred că dumneavoastră sînteţi persoana care aţi putea face ceva ca la viitoarele alegeri parlamentare partidele de opoziţie să-şi găsească o formulă de cooperare şi de apropiere (mă refer întîi de toate la Convenţie, PAC şi PL '93), pentru că, dacă noi vom ajunge în braţele PD ca să salvăm nişte locuri de parlamentari şi de primari, are de pierdut adevărata Opoziţie. Şi dacă decizia strategică a Convenţiei va fi aceea că numai noi sîntem Opoziţia şi ceilalţi care au plecat nu sînt, este o decizie greşită. Sînt colegi ai mei din aceste două partide care gîndesc ca strategie să atacăm Convenţia, semnalînd viciile de principiu, de formă şi de prestaţie efectiv politică. Şi voturile în Parlament ale fostei Convenţii Democratice şi ale unui principal partid de opoziţie, dispersate, care se duc cu Puterea, fac ca presa, pe drept cuvînt, să spună: „Dom'le, ce Opoziţie sînteţi voi? De mucava?!". *Eu cred că această lipsă de onestitate a noastră cu noi înşine – şi cînd spun asta, întîi de toate mă gîndesc la partidul meu – poate fi deblocată dacă dumneavoastră, de la vîrf, veţi crea mecanismul prin care în politică să decidă partidele şi nu persoane care vin o dată la trei luni la o şedinţă".*

Pentru o alianţă trebuie să ai vocaţie

E.C.: Ca să formezi o alianţă trebuie să ai vocaţie, cedînd la un moment dat din interesele tale. Uniunea Europeană, care este un model statal de asociere, a arătat cît de dificil este. Statele au cedat ceea ce părea chiar inalienabil: din suveranitate. Convenţia Democratică va rămîne, pentru un onest cercetător al istoriei politicii, prin exemplul unei vocaţii de asociere care a traversat perioade extrem de dificile, marcate în primul rînd de interese. Eu am primit această misiune, care consider că a avut importanţa ei pe o perioadă, de a gestiona o criză

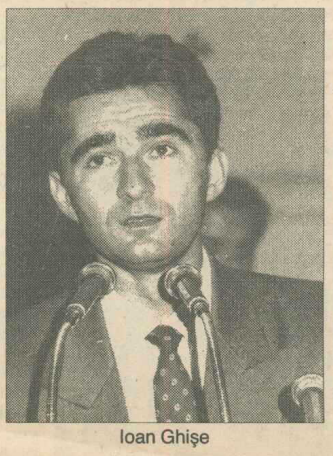

Ioan Ghişe

continuă. Am cunoscut şi anumite manifestări, printre care ale partidului dumneavoastră, care niciodată nu a avut această vocaţie. Dumneavoastră veniţi şi spuneţi despre predominanţa unui partid – PNŢCD. Aici era aberaţia celui care are 5%, dar care voia să conducă el. Nu o înţelegere voia, ci să ia locul pentru a conduce el. Noi am opus acestui lucru un alt tip: acest sistem bipolar, între democrat-creştini şi liberali. Şi eu vă spun că el funcţionează. Altfel, dacă n-ar funcţiona, n-ar exista, fiindcă am ajuns la momentul critic, care este cel al listelor electorale. Ceea ce nu au înţeles liderii partidului dumneavoastră este că poţi să ai totul din nimic – sau mai bine să ai o parte mai mică din ceva mare.

I.G.: Domnul Şerban Orescu are o analiză foarte interesantă, în care spune că există riscul real ca acel 3–4%, cît adună cele două partide, PAC şi PL '93, ca electorat, să se risipească şi să se regăsească pînă la urmă, dacă cumva cîştigă (în mod nefericit pentru noi) PDSR-ul alegerile, în urma redistribuirii voturilor, cu o pondere mai mare...

E.C.: Nu sînt de acord cu această analiză, pentru că noi vom fi pe primul loc – şi deci va fi ponderea mai mare la noi dacă această ipoteză nefericită se va verifica. Dar eu vă spun că se va întîmpla altceva. Dacă mai răsfoiţi cărţile de istorie, veţi afla cum a cîştigat PNŢ-ul 87% din voturile reale în '46. A avut o singură deviză: *„Nu risipiţi voturile!"*. Or, eu vă spun că există un mecanism al românului cu concepţii democratice, care a pierdut continuu de 6–7 ani, şi vrea şi el să cîştige o dată. În momentul cînd i-ai oferit un pol de forţă, se va duce acolo. Dacă nu exista Convenţia, PNŢ-ul oricînd intra în Parlament. Şi ce era cu asta? Era un partid între alte partide. Sau dacă noi mergeam separat, aveam un PNŢ, un PNL, un PNL-CD, un PL '93, un PAC din care răsărea un PDSR imens. Ce credeţi că făcea lumea? Se duceau nehotărîţii la PDSR. Aşa, nu mai există acel singur pol, al preşedintelui Iliescu, ci există şi Convenţia Democratică şi oamenii o vor vota ca să nu risipească voturile. Cît priveşte exemplul pe care l-aţi dat, cu oamenii care încep să migreze – *„Vin la tine să mă faci primar, că ai mei nu mă fac. Vin la tine să mă faci deputat, că ai mei nu mă fac"* –, nici o pagubă, scuzaţi-mă... Este un moment al adevărului: înseamnă că e chiar bine că am scăpat de oamenii aceştia.

Treaba unui preşedinte nu este de a promite kilul de zahăr şi ulei

C.N.: Îmi pare tare rău că domnul Liiceanu nu mai este aici, pentru că a pus o problemă extraordinar de importantă, care este problema fundamentală a discursului electoral. Domnul Liiceanu a dezvoltat un discurs care i se potriveşte, şi care i-a adus stimă în societatea românească, şi a simţit presiunea promisiunii imediate şi mai că ar fi în stare să vă ceară să cedaţi de la discursul de principii şi de la abordările majore ale societăţii româneşti prin a răspunde omului în chestiuni legate de imediata nevoie, de concret. Există riscul să încercaţi să coborîţi în concret, în care puteţi pierde. Treaba unui preşedinte nu este să promită kilul de zahăr şi de ulei. Dacă faceţi asta, o să greşiţi. La cealaltă campanie electorală v-aţi angajat în chestiuni de economie în discuţia cu preşedintele Iliescu – şi cred că aţi comis o greşeală! – în loc să spuneţi că veţi schimba atîtea guverne pînă vor fi în stare să gestioneze economia României. Dumneavoastră, ca preşedinte, vegheaţi la drepturile fundamentale în stat, la funcţionarea instituţiilor statului, la lucrurile mari ale acestei ţări, care, unele, s-au dus dracului. Răspunsul foarte sever pe care i l-aţi dat domnului Ghişe mă face să cred că aţi făcut în politică nişte progrese veritabile. Eu, în locul PL '93, care este acum într-o situaţie dificilă şi vine cu rugăminţi sau cu propuneri, m-aş simţi jenat. Tonul elegant şi în acelaşi timp tăios cu care i-aţi soluţionat o problemă, care era cam confuz enunţată, dar e o durere a lor, e o notă pozitivă pentru dumneavoastră.

Nu există un divorţ între discursul etic şi cel practic

E.C.: Era important ca problema aceasta să se pună aici – ăsta era locul ei. Ea pleacă de la o falsă problemă. În mediile intelectuale circulă ideea falsă că există un divorţ între discursul etic şi cel practic – şi această idee falsă e indusă în societate. Discursul moral este un discurs politic, iar discursul concret, fără o substanţă etică, nu are nici un fel de rezultantă politică. Un discurs concret, în care spui oamenilor: *„Asta se poate da, asta nu; pînă aici pot să merg"*, este un discurs profund etic. În ultimul an, Convenţia a lucrat pe baza unei gîndiri politice, din care s-a întrupat **Contractul cu România**. Au fost 87 de academicieni, profesori din diferite specialităţi, care au inventariat societatea românească, zonele de criză, după care au încercat soluţiile pe termen lung, pe termen scurt, de unde se iau banii – ăsta e problema – şi care e costul. Dacă problema este abordată cu această schemă de gîndire – de unde se iau banii şi care e costul de plătit –, aceasta poate să asigure pe de o parte discursul etic al omului politc, pentru că el ştie pînă unde poate promite (*„Pînă aici pot să promit, aici m-am oprit. De aici înainte e demagogie şi populism!"*) şi instituie, într-adevăr, baza unui contract moral cu alegătorul. Sondajele arată că o mare parte din populaţia României vrea integrare europeană, euro-atlantică. Dar nimeni n-a spus poporului român că integrarea europeană se face numai după ce se ating standardele economice şi sociale, iar regim concurenţial european înseamnă reconstrucţie, care înseamnă şomaj, deci înseamnă acest preţ. Dacă li se spune, nu cred că 87% o să mai vrea integrare europeană. Eu voi spune asta poporului român, pentru că cineva trebuie s-o spună, dar voi continua şi voi spune: *„Oameni buni, ăsta-i preţul pe care trebuie să-l plătiţi, dar preţul ăsta nu-l plătiţi pentru Uniunea Europeană, care trăieşte bine mersi fără dumneavoastră, ci pentru voi, ca să trăiţi într-o ţară mai curată, cu regim de sănătate, cu străzi mai bune"*. Iată cum un discurs cinstit, corect, care merge pînă la *„De unde iau banii, ce se întîmplă, cum îi redistribui?"*, devine un discurs moral. În momentul în care am ajuns aici nu mai vorbim de un politicianism, nu mai vorbim de un om politic, ci vorbim de un om de stat care este capabil să conducă o ţară.

Cornel Nistorescu

C.N.: Mă îngrozeşte ideea că discursul domnului Liiceanu sau al unui candidat la preşedinţie poate coborî la kilul de ulei. Societatea trebuie împinsă.

E.C.: La kilul de ulei trebuie să coboare primarul din sat. Eu am segmentat acest discurs. **Contractul cu România** e semnat de preşedinte, **Contractul pe circumscripţii** va fi semnat de deputaţi, **Contractul cu Bucureştiul** va fi semnat de candidaţii de primari. Dar un preşedinte trebuie să ştie economie, ca să-şi dea seama dacă primul-ministru o ştie, şi trebuie să fie capabil să-şi aleagă o echipă **dinainte**. Nu după ce a plătit populaţia costurile pentru un prim-ministru incompetent să spună preşedintele *„Scuzaţi-mă, punem un alt Oiu şi încă un Oiu. Sau schimbăm un Oiu cu un Escu"*. Pentru că el nu evoluează într-o ţară ca Franţa sau Germania.

Pagini realizate de GABRIELA ADAMEŞTEANU

Românii sînt în Europa, România nu

Vineri 15 martie 1996, la sediul Delegației Comisiei Europene în România, în cadrul unei conferințe de presă la care au participat ambasadoarea UE, doamna Karen Fogg, Marian Flangea și Cosmin Alexandru din partea firmei GfK Europe, Alin Teodorescu, director IMAS, a avut loc prezentarea rezultatelor sondajului Eurobarometru pentru Europa Centrală și de Est, precum și a semnificației lor pentru România.

Sondajul, avînd ca scop evaluarea opiniei publice cu privire la UE, precum și schimbările politice și economice din zonă, a fost realizat între 30 octombrie și 29 noiembrie 1995, în 19 state din centrul și estul Europei, plus CSI, pe baza interviurilor cu 20.278 persoane.

În toate cele 10 țări care au semnat acordul de asociere la UE, o majoritate covîrșitoare a cetățenilor ar vota în cazul unui referendum pentru intrarea țării lor în UE. Cel mai mare număr de „da"-uri în favoarea UE s-au înregistrat în România (97%) și Polonia (93%).

În ceea ce privește NATO, de asemenea majoritatea celor intervievați ar vota pentru intrarea țării lor în alianța atlantică. Din nou românii se află pe primul loc (95%), urmați de polonezi (92%). Prin contrast, în Bulgaria opiniile pe această temă sînt împărțite (52% pentru și 48% contra intrării în NATO).

Imaginea UE este mai proastă în comparație cu datele ultimului sondaj în Lituania (–11), Bulgaria (–10), Republica Cehă (–8), Slovacia (–6). Imaginea UE este mai bună doar în Polonia (+4).

Care este limba dvs. maternă și care alte limbi cunoașteți suficient de bine încît să întrețineți o conversație?

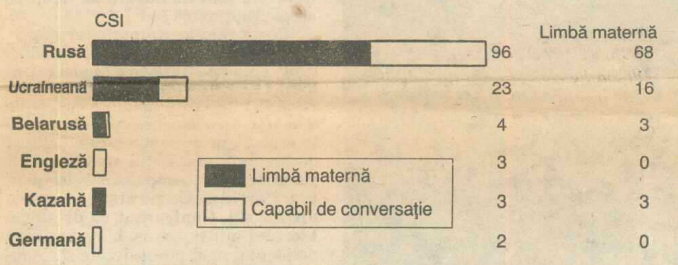

Dacă mîine s-ar ține un referendum în legătură cu calitatea de membru în Uniunea Europeană, ați vota pentru sau împotrivă?

Cetățenii din țările asociate UE văd viitorul țării lor legat în primul rînd de UE (34%) și apoi de SUA (16%). Plasînd SUA la egalitate cu UE, România face excepție. SUA și-a întărit poziția în Albania (23%), Macedonia (13%), România (10%) și Slovenia (9%). Cetățenii din CSI văd țările lor legate în viitor de Rusia (55%).

Pentru prima oară Eurobarometrul a pus o întrebare legată de folosirea limbilor. În cele 13 țări din Europa Centrală rusa este limba străină cea mai vorbită (20%), urmată de engleză (12%), germană (12%) și franceză (4%).

După opinia lui Alin Teodorescu, director IMAS, rezultatele sondajului nu manipulează opinia publică, ci influențează liderii politici.

Pentru a răspunde interesului foarte mare al concetățenilor noștri față integrarea euro-atlantică, vom acorda în fiecare număr al revistei „22" un spațiu de informare pe această temă, cu toate că anul electoral, falimentul celorlalte săptămînale independente, mișcările sociale în creștere și frecventele mese rotunde de la GDS creează redacției dificultăți de gestionare a celor 16 pagini. Eurobarometrul va putea fi urmărit și în numărul viitor. ***(Gabriela Adameșteanu)***

Crearea unei economii de piață eliberate în mare măsură de sub controlul statului este bună sau rea pentru viitorul țării?

DOMINIQUE SCHNAPPER

Națiune democratică și naționalism etnic* IV

(Urmare din numărul trecut)

Națiunea democratică concretă între cetățenie și apartenență etnică

În mod concret, ideea de cetățenie nu a fost niciodată complet aplicată, ea nu a eliminat niciodată dimensiunile etnice ale vieții colective care preexistau constituirii națiunii. Dar mai mult decît atît nici nu o poate face. Națiunea democratică, ca orice națiune-unitate politică, face inevitabil apel la noțiunea de comunitate. Ea nu poate fi pură raționalitate. Ea se străduiește să împace raționalitatea unei organizări politice bazate pe drept și egalitate juridică și politică cu inevitabilele tendințe ale oamenilor de a crea acest paradox, care este o comunitate de cetățeni. Ca orice creație a oamenilor care face apel la rațiune mai mult decît la pasiuni, ea este în mod esențial fragilă.

Suveranitatea și cetățenia sînt într-adevăr niște ficțiuni. În plan concret, oamenii nu sînt mobilizați de asemenea abstracțiuni. Acestea nu pot fi integrate decît prin acțiunea continuă a instituțiilor comune, în sensul larg al cuvîntului, prin care generațiile își transmit modul de a fi și de a trăi împreună, caracteristic unei colectivități istorice și politice particulare.

Națiunea democratică, deși este bazată pe ideea de cetățenie, întreține inevitabil dimensiunile etnice ale vieții colective: principiul cetățeniei nu este prin el însuși suficient pentru constituirea unei comunități politice. Există o tensiune fundamentală între ambiția de raționalitate formală și abstractă a cetățeniei, care este de ordin juridic și politic, și necesitatea, în oricare societate, de a stabili între cetățeni o coeziune socială, care nu poate fi decît de tip *„comunitar"* sau *„etnic"*, adică directă și afectivă. Această tensiune se plasează în inima realității concrete a națiunilor democratice. Chiar titlul recentei cărți, *Comunitatea cetățenilor*[1], intenționează să sublinieze tensiunea dintre ambiția de raționalitate formală și abstractă a cetățeniei, care este de ordin juridic și politic, și necesitatea manifestată în oricare societate de a se realiza între cetățeni o coeziune socială, care nu poate fi decît de tip *„comunitar"*. Această tensiune se află în centrul ideii însăși de națiune democratică.

Această tensiune poate fi ilustrată prin funcțiile sociale ale școlii. Ea are sarcina de a forma cetățeanul, dar totodată de a trezi sentimentul comunității istorice la nivel național, derivat direct din etnie. Pentru formarea cetățeanului, ea construiește, după imaginea societății politice, un spațiu fictiv, în care elevii, ca și cetățenii, sînt tratați în mod egal, indiferent de caracteristicile lor sociale și familiale. Este un spațiu, în sensul material și abstract al cuvîntului, care este construit împotriva inegalităților reale ale vieții sociale pentru a se opune mișcărilor societății civile. Ordinea școlii este, ca și aceea a cetățeniei, impersonală și formală. Abstracțiunea societății școlare are datoria să-l formeze pe copil în scopul de a înțelege și de a stăpîni ordinea cealaltă a societății politice. Dar în același timp școala nutrește și transmite ideologia *„etnică"* a națiunii. Istoricii sînt aceia care au pregătit, plecînd de la faptele reale, apariția glorioasă a marilor democrații occidentale, apariția tragică a statului Israel sau mitul libertății municipale a *„micilor națiuni europene"* (Țările de Jos, Belgia, Elveția). În epoca națiunilor și naționalismelor de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, relatarea evenimentelor trecutului avea ca obiectiv să afirme identitatea colectivă și să-i încurajeze pe contemporani, moștenitorii desemnați ai acestei glorioase istorii, să continue moștenirea trecutului și să urmărească acțiunea comună. La toate națiunile europene, istoria națională ne prezintă construcția și triumful națiunii, care trebuie să devină obiectul exclusiv al loialității indivizilor în detrimentul oricărei alte forme de identitate sau de apartenență. Pe un plan mai general, acțiunea statului a urmărit întotdeauna să întărească specificul fiecărei națiuni întreținînd limba și simbolurile propriu-zis naționale. Există o permanentă contradicție între evocarea principiilor universale și acțiunea statului pentru întărirea caracterului *„particular"* al națiunii.

Proiectul național nu împiedică națiunile să se raporteze la multiple identități culturale sau ideologice. Națiunile s-au constituit istoricește pe baza mai multor etnii, dar acestea continuă să existe. Ideea multiculturalismului vieții sociale este implicată de definiția însăși a națiunii – fapt care conduce la reformularea termenilor dezbaterii, adesea obscuri dar pasionați, care s-a desfășurat de două decenii în Europa și în Statele Unite pe tema sensului și a valorilor multiculturalismului.

NOTE

*„Nation démocratique et nationalisme ethnique" – studiu apărut în revista *Dialogue*, nr. 5/septembrie 1995.

[1] Dominique Schnapper, *La communauté des citoyens. Sur l'idée moderne de nation*, Gallimard, Paris, nrf essais, 1994.

Traducere de HORAȚIU PEPINE

Revista „22" publică opinii diferite sau divergente. Ca atare, răspunderea pentru fiecare articol revine autorului. Singura răspundere a revistei „22" este de a echilibra proporţia opţiunilor, într-un cadru de dialog civilizat.

PAVEL CÂMPEANU

Balcanii văzuţi din Bertinoro

În a doua jumătate a lui februarie, la Bertinoro (Italia), sub auspiciile Universităţii din Bologna, s-a desfăşurat întîlnirea de lucru a grupului internaţional „Europa şi Balcanii", coordonat de profesorul Stefano Bianchini, de la aceeaşi Universitate. Sprijinit de Uniunea Europeană, Grupul întreprinde cercetări şi acţiuni destinate să promoveze *„dezvoltarea înţelegerii mutuale şi procesul viitoarei integrări"*. Proiectul prezentat în februarie a.c. purta titlul „Instaurarea păcii şi reconstrucţia în Bosnia-Herţegovina", la dezbaterea lui luînd parte cercetători şi universitari din numeroase ţări balcanice, europene extrabalcanice şi extraeuropene.

În continuare, un fragment din comunicarea susţinută de subsemnatul cu acest prilej sub titlul:

Iarna nemulţumirii noastre

Începînd cu abţinerea preşedintelui Walesa de a participa la a 50-a aniversare a victoriei asupra Germaniei naziste pînă la refuzul recent al premierului grec de a-l primi pe adjunctul secretarului de stat al SUA, vîntul antioccidentalismului pare să se înteţească, o dată cu viscolele acestei ierni, pe meleagurile Europei răsăritene şi ale Balcanilor. Eventualitatea unei astfel de evoluţii reprezintă ipoteza centrală a prezentei comunicări.

Schimbările cruciale din Balcani

În mod nemijlocit, desfăşurarea raporturilor dintre ţările balcanice şi Occident depinde mai puţin de ceea ce se petrece pe malurile Atlanticului decît de marile schimbări care au loc pe ţărmurile Mării Negre, Egeei, Mediteranei orientale, Adriaticii. Dintre aceste schimbări în curs se reliefează:

a. Oprirea nesigură a unui război care nu este încheiat de combatanţi, ci interzis de forţele militare ale Vestului, începînd cu Statele Unite.

b. Prăbuşirea structurilor geopolitice implantate în această parte a continentului mai întîi de către occidentali după primul război mondial şi apoi, după al doilea, de către convenţia dintre occidentali şi URSS.

c. Angajarea ţărilor balcanice care au trăit ultimele patru decenii sub regimuri de tip sovietic într-un proces de restructurare denumit convenţional „tranziţie".

Războiul din fosta Iugoslavie

Nici comportamentul occidentalilor faţă de războiul din Bosnia şi nici modul de a încerca să-i pună capăt nu au stîrnit admiraţia Balcanilor. Atît de costisitoarea prelungire a acestui război nu are de ce să fie imputată mai mult puterilor vestice decît celor care l-au purtat, ori statelor născute din destrămarea fostei federaţii, ori ţărilor vecine. Totuşi, protestele occidentale contra masacrelor, reiterate de-a lungul anilor, demonstrau pînă la urmă cît de puţin unită este această Europă înăuntrul căreia războiul nimicitor al unora nu este perceput ca o ameninţare pentru pacea altora.

Acest „non-intervenţionism" amintind politica Ligii Naţiunilor faţă de războiul civil din Spania anilor '30 nu s-a mărginit la o pură pasivitate. Se pot menţiona pentru ilustrare embargoul, instituit de Occident, dar ale cărui costuri enorme au fost suportate de ţările vecine şi îndeosebi de populaţiile direct afectate; sau disensiunile intraoccidentale sugerînd că unii membri ai Uniunii Europene puteau fi interesaţi nu numai în încetarea acestui război, ci şi în anumite modalităţi ale desfăşurării lui (a se vedea în această privinţă Hans Stark, „Dissonances franco-allemandes sur fond de guerre serbo-croate", în *Politique étrangère*, nr. 2, 1992, p. 339).

Centrul rezidenţial al universităţii

În sfîrşit, după Dayton, deşi fără îndoială salutară, oprirea masacrului pare departe de a asigura instaurarea păcii. Dovada că asemenea temeri nu sînt nutrite numai pe vechiul, ci şi pe noul continent este trimiterea masivă de trupe americane pe teatrele de luptă. Formal politică, soluţia adoptată este practic una militară. Independent ce drapel flutură, pentru sensibilitatea balcanicilor, modelată de o anume istorie, sosirea acestor trupe înseamnă o revenire la secularul sistem al ocupaţiei militare străine.

Sistemul geopolitic

O dată cu Zidul Berlinului a început să se surpe şi vechea zidire geopolitică aflată dincolo de el. Prăbuşirea structurilor geopolitice rezultă din convergenţa şi concomitenţa unor uriaşe transformări, ca de pildă:

1. Dezintegrarea ultimului imperiu continental, care, din poziţia lui de supraputere mondială, dominase aproape o jumătate de secol estul continentului.

2. Conexiunea dintre principalele secvenţe ale seismului geopolitic – URSS, Germania Democrată, Iugoslavia, Ceho-Slovacia – şi colapsul ordinii sociale instaurate după 1917 în Rusia şi după 1945 în majoritatea ţărilor est-europene. Imperiul rus, care în prima parte a secolului supravieţuise mai multor înfrîngeri militare, ocupaţii străine şi amputări teritoriale, celor două revoluţii şi groaznicelor convulsii interne care le-au urmat, ostilităţii internaţionale, blocadelor economice, haosului şi foametei, nu a putut supravieţui stării prelungite de comă a organizaţiei sociale sub care dobîndise rangul de supraputere mondială.

3. Forţa care demolează această arhitectură geopolitică nu mai este, ca în trecut, un război mondial, ci un cataclism social predispus să genereze războaie locale.

4. Sfîrşitul propriu-zis al acestei orînduiri nu a început acolo unde ea luase fiinţă, respectiv în Rusia, ci în Europa răsăriteană, incluzînd Balcanii.

5. Asocierea dintre prăbuşirea imperiului rus şi reacţia şovăitoare a Occidentului a pus regiunea în situaţia istorică insolită de a nu se găsi sub controlul nici unei puteri dominante. Relativa autonomie a regiunii revigorează aspiraţiile autonomizante care au mocnit fără încetare înăuntrul ei.

6. Statornică sau trecătoare, absenţa unei – ori unor – puteri dominante, absenţă a marelui adversar comun, creează pentru populaţiile din Balcani un spaţiu fără precedent în care se reactualizează străvechile lor adversităţi mutuale. De aici alarmanta propensiune spre conflictualizarea tensiunilor interetnice şi interstatale.

7. De regulă, acestea din urmă nu opun state care au aparţinut pînă în 1990 blocurilor opuse, ci mai curînd state făcînd parte din acelaşi bloc sau populaţii ale unor ţări rămase în afara blocurilor. Prin urmare, clivajele durabile care divid Balcanii sînt altele decît cele impuse în ultimele decenii de către puterile dominante.

Extinderea NATO

Pentru ţările care o parcurg, tranziţia înseamnă şi o nouă dimensiune a relaţiei lor cu Occidentul: aceasta devine relaţia dintre furnizorii unui model social şi cei presupuşi să-l imite. Primele tentative în acest sens au avut efecte mai curînd dezolante, concretizate în rezultatele ultimelor alegeri din numeroase ţări ale regiunii. Nereuşita încercărilor de a asimila modelul nu a eliminat mitologia lui. Amintitele voturi ale dezamăgirii nu vizează eficacitatea modelului occidental, ci compatibilitatea lui cu condiţiile tranziţiei. Înclinaţiile Vestului de a-şi implanta modelul social în Est cu ajutorul unor presiuni financiare nu contribuie cîtuşi de puţin la înseninarea atmosferei, ca şi proiectul extinderii NATO. Strategia dublei extinderi – a modelului social şi a blocului militar – pune relaţiile dintre Est şi Vest în faţa unor noi probleme.

Îndărătul acestor neclarităţi stă Rusia. Pe ce se poate conta cu precădere, pe speranţele sau pe temerile pe care le inspiră actuala Rusie mai mult sau mai puţin post-sovietică şi post-stalinistă? De răspunsul la această întrebare depinde atît politica occidentalilor, cît şi cea a est-europenilor faţă de Moscova. Opţiunea celor din urmă este profund condiţionată de proximitatea geografică, precum şi de prea recente amintiri istorice. Nici episodul cecen, nici prelungita staţionare a Armatei a XIV-a, comandată de generalul Lebed, pe teritoriul Moldovei nu sînt de natură să uşureze această opţiune.

Rusia rămîne un partener imprevizibil şi primejdios. Dar, în acelaşi timp, această strategie a dublei extinderi, fondată pe prezumţia vinovăţiei, riscă să întărească tendinţa ruşilor de a asuma un asemenea rol. Nu se poate exclude presupunerea că o politică occidentală mai puţin ofensivă ar fi putut tempera simpatia ruşilor pentru Partidul Comunist şi pentru Jirinovski. Confruntat cu disoluţia blocului militar opus, blocul militar occidental ar fi putut decide să se dizolve la rîndul său. Autodizolvării el i-a preferat însă extinderea. Sfîrşitul războiului rece, dus îndeosebi cu mijloace politice, restabileşte primatul mijloacelor militare. Ca şi la încheierea oricărui război obişnuit, teritoriul evacuat de armata învinsă trece sub controlul armatelor victorioase. Pentru cei care privesc cu rezervă acest proiect nu este sigur dacă protecţia militară occidentală faţă de o Rusie slăbită serveşte mai mult intereselor protejaţilor sau celor ale protectorilor.

Experienţa Greciei şi a Turciei demonstrează prin ea singură că apartenenţa la NATO sau la Uniunea Europeană este departe de a rezolva toate problemele ţărilor din Balcani.

Omiţînd acest soi de rezerve, forţele politice semnificative din ţările balcanice fac din integrarea în NATO şi în Uniunea Europeană ţelul lor suprem. Şi astfel, creşterea antioccidentalismului nu numai că nu anulează mitologia Occidentului, dar se şi hrăneşte din ea.

NEMIRA C.P. 26-38 Bucureşti, fax: 781.72.51; tel.: 665.87.95

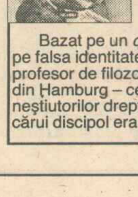

Gerald Messadié *VIAŢA MEA AMOROASĂ ŞI CRIMINALĂ CU MARTIN HEIDEGGER*
(Traducere din limba franceză de Maria Ivănescu; 176 pagini, 4.500 lei)

Bazat pe un *qui-pro-quo*, respectiv pe falsa identitate declarată de un profesor de filozofie de la Universitatea din Hamburg – ce se recomandă neştiutorilor drept Martin Heidegger, al cărui discipol era –, romanul lui Messadié narează procesul de „emancipare" a tinerei Grethe, care se lasă cucerită de seducătorul străin. Uniunea cuplului va fi pecetluită de crimă.

Romanul este structurat pe două nivele; primul cuprinde amintirile Grethei despre viaţa alături de falsul Heidegger, iar cel de-al doilea narează desfăşurarea procesului..

Romancier şi eseist, Gerald Messadié a publicat, între alte lucrări, seria ***L'homme qui devint Dieu*** (1988–1991), ***Requiem pour Superman*** (1988), ***Histoire générale du Diable*** (1993).

COLECŢIA BABEL

ADRIAN MARINO

Cultura oficială VI

Din episoadele trecute: • Cultura oficială se sprijină, ca înainte de '89, pe centralizarea bugetară şi este considerată o „proprietate de stat" • Produs tipic al „noii clase", activistul cultural se consideră singurul reprezentant şi apărător al culturii române • Acest nou „ciocoi roşu", conformist şi mediocru, continuă să fie favorizatul Academiei, al emisiunilor culturale TV, al premiilor şi publicaţiilor oficiale • Un alt produs tipic al epocii comuniste, „scriitorul oficial", a supravieţuit după 1989 • Categorie profund ambiguă, în care licheaua patentă coexistă cu „conştiinţa nefericită" • propaganda culturală externă, dominată de dogmatism, centralism şi birocraţie, este o suită de rateuri • pseudo-activitatea unor misiuni cultural-diplomatice „acoperă" de fapt alt gen de activităţi • vagi „literaţi" şi aproximativi „oameni de cultură" blochează sau se dezinteresează de eforturile entuziaştilor şi naivilor •

(Urmare din numărul trecut)

Soluţia subsidiară

S-ar părea, din întreaga analiză, că respingem – în mod radical – orice rol al statului în domeniul culturii. Nu aceasta este şi opinia noastră. Chiar dacă sîntem adepţii convinşi, în principiu, ai concepţiei „statului minimal" – cunoscînd şi prin experienţă românească directă toate ravagiile statului dirijist, colectivist, centralizat şi represiv –, în actuala fază istorică intervine, în mod inevitabil, şi ceea ce s-a numit rolul „subsidiar" al statului. În definitiv, chiar şi într-o ţară foarte democratică precum Anglia există un *British Council*, în SUA o *Agenţie Centrală de Informaţii* etc.

Deoarece instituţiile societăţii civile sînt încă slabe (pătura mijlocie independentă doar în formaţie lentă), iar întreprinderile culturale particulare, mai ales, nu pot încă interveni, decît în foarte mică măsură, din lipsă evidentă de mijloace economice – căci totul depinde, în ultimă analiză, de formarea unui capital românesc generator de sponsorizări, investiţii editoriale, fundaţii culturale particulare, donaţii etc. –, statul preia temporar, pe o durată pe care doar condiţiile istorice o pot determina, şi unele funcţii culturale. Intervine o necesitate funcţională directă şi imediată. De altfel, acest „intervenţionism" tranzitoriu devine necesar şi în alte domenii. Pe măsură însă ce iniţiativa particulară se va dezvolta, rolul statului se va restrînge. Bineînţeles, într-un sistem democratic real, preocupat de reglementarea şi definirea, etapă cu etapă, a unui astfel de mecanism regulator. Ceea ce, deocamdată, rămîne doar o aspiraţie şi o literă de program ideologic. O *fata morgana* românească?

Pot fi deci identificate cu uşurinţă un număr de acţiuni culturale cu finalitate externă, unde unele organisme de stat pot aduce o contribuţie utilă şi necesară. Din prima categorie semnalăm: stipendierea – masivă la nevoie – a unor turnee teatrale, muzicale, expoziţii, concerte, conferinţe, colocvii etc., a celor mai bune formaţii şi competenţe româneşti. Un sistem de burse şi invitaţii străine se cere de asemenea reorganizat pe noi baze şi extins pe scară largă. Finanţarea, sub formă de abonamente, a unor reviste străine de studii româneşti, gen *International Journal of Romanian Studies*, *Dialogue. Revue d'études roumaines et des traditions orales méditérannéennes*, *Miorita* şi altele – iniţiate de prieteni reali ai culturii române –, total ignorate însă, fiindcă nu se încadrau în schemele propagandistice oficiale, se impune, de asemenea, ca o necesitate absolută. Dezinteresul total arătat pînă în 1989 (şi după) pentru astfel de publicaţii a constituit o eroare gravă, aproape ireparabilă. Adevărata „imagine a României" culturale se constituie, de fapt, în cercurile intelectuale, în astfel de publicaţii specializate. O pagină de publicitate plătită convinge mult mai puţin decît o recenzie serioasă, rece, analitică, într-o revistă ştiinţifică străină de prestigiu. Nu spunem că organizarea de turnee internaţionale de tenis la Bucureşti nu este, în felul său, şi ea, utilă. Dar un congres ştiinţific internaţional serios, o expoziţie de răsunet, un concert de mare audienţă şi altele sînt, în perspectivă, şi mai eficiente. Din păcate, preocupare pentru micul efect publicitar imediat încă

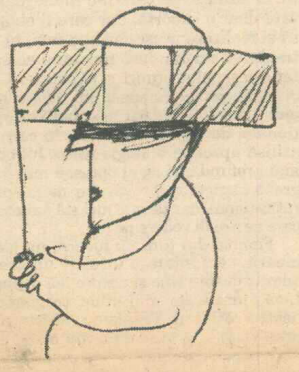

predomină. A te prezenta la TV, la braţ cu Michael Jackson...

Rolul cultural subsidiar intern al statului este nu mai puţin important. Sectorul editorial şi publicistic, festivalurile, congresele, colocviile internaţionale şi orice alte manifestări culturale lipsite de resurse particulare interne constituie un domeniu potenţial util de activitate. Dar riscurile sînt considerabile, din totalitatea cauzelor amintite anterior. După ce criterii *obiective* „sponsorizăm", de fapt, o editură, o publicaţie periodică etc.? Stabilim liste preferenţiale? Nimeni nu poate da un răspuns precis. Deocamdată, singura instituţie serioasă care a dat unele rezultate reale (nu ne numărăm printre „clienţii" săi) este *Fundaţia Culturală Română*. Dar şi ea se vede tot mai concurată şi insidios atacată – pe măsură ce vechile structuri oficiale, un moment dizlocate în parte, după 1989, revin activ şi zgomotos la suprafaţă – de tot felul de congrese, asociaţii şi cenacluri festiviste, pe stil vechi, ca să ne exprimăm astfel. Modelul arhetipic este şi rămîne *Cîntarea României*. Imbatabilă încă, în felul său, deoarece corespunde din plin mentalităţii ruralist-folclorice dominante. Plus seducţia irezistibilă a ţuicii şi mititeilor tradiţionali. Marile embleme naţionale, cartea noastră de vizită externă... Mulţi veleitari obscuri confiscă şi organizează pretinse congrese ale „românilor de pretutindeni" (idee bună în sine, dar degradată iremediabil prin festivism şi exhibiţionism provincial submediocru).

O preselecţie a unor astfel de „organizatori" este însă, în condiţiile actuale, practic imposibilă. Iar pe criteriile dominante de selecţie – de dorit cît mai diversificate, echilibrate şi obiective posibil – se poate miza cu atît mai puţin. Exasperează, mai ales, tendinţele monopoliste, abuziv-preferenţiale şi incompetenţa definitivă a celor mai mulţi factori ai Ministerului Culturii. Nu e de mirare, deci, că la primul seminar al „Alianţei Naţionale a uniunilor de creatori din România" (15–17 decembrie 1996), pe tema *Starea artelor în România de azi*, s-a cerut chiar şi desfiinţarea acestui minister. De fapt, în formula actuală, dacă nu al contra-culturii, al non-culturii româneşti cu certitudine. Este, în mare parte, focarul de infecţie al culturii oficiale actuale, denunţat şi din interiorul său cu tot mai multă vigoare de unii foşti colaboratori: *incompetenţa instaurată autoritar degradează şi descalifică activitatea instituţională*. Rol „subsidiar"? Fără îndoială. Dar de cu totul o altă orientare, profesionalism şi competenţă.

(Capitol din* Politică şi cultură. Pentru o nouă cultură română, *în pregătire la editura Polirom din Iaşi)

FOURTH-WAY SCHOOL

bazată pe sistemul de idei
GURDJIEFF-OUSPENSKY
va ţine
trei prelegeri introductive
Relaţii la tel: 666.80.82, 675.56.14

Adevărul
literar şi artistic nr. 311

- **Geo Dumitrescu**: Interzisă ca bolşevică sub regimul **Antonescu**, „Libertatea de a trage cu puşca" a fost retrasă din circulaţie, ca decadentă, de noul regim comunist
- **Mircea Sântimbreanu**: „Cu aerul lui de călugăr franciscan, **Dulea** făcea să cânte sârma ghimpată şi să plângă ferăstrăul circular"
- **Costache Olăreanu**: Şcoala de la Târgovişte
- **Daniel Dimitriu**: **Ileana Mălăncioiu** sau anonimatul privilegiat
- Dl. profesor **Romul Munteanu** se înfurie...
- Mama răniţilor şi poeţii de curte

Cele mai noi apariţii
ANTONY FLEW *Dicţionar de filozofie şi logică*
ANA FELICIA ŞTEF *Manual de greacă veche*
ALAIN BESANÇON *Imaginea interzisă. Istoria intelectuală a iconoclasmului*
PĂR LAGERKVIST *Baraba* (roman)

- **LIBRARIA DIN FUNDUL CURŢII** – Calea Victoriei 120, tel. 659.44.30
- **LIBRARIA HUMANITAS DIN PASAJUL KRETZULESCU** – Calea Victoriei 45, tel. 615.18.47
- **LIBRARIA FRANCEZĂ HUMANITAS** – Bd. Dacia 77, tel. 210.02.24

Librării HUMANITAS în Bucureşti

INSTITUTUL EUROPEAN
Str. Cronicar Mustea nr. 17
C.P.: 161 • cod 6600 • Iaşi

Colecţia
TEXTE DE FRONTIERĂ

Apariţii de referinţă:

- **ARŞAVIR ACTERIAN**, *Jurnal în căutarea lui Dumnezeu*
- **ARŞAVIR ACTERIAN**, *Privilegiaţi şi năpăstuiţi*
- **HAIG ACTERIAN**, *Cealaltă parte a vieţii noastre*
- **ADRIAN MARINO**, *Evadări în lumea liberă*
- **VIRGIL NEMOIANU**, *Simptome*
- **DUMITRU G. DANIELOPOL**, *Jurnal parizian*
- **DUMITRU G. DANIELOPOL**, *Jurnal londonez*

Comenzi şi informaţii la sediul Editurii:
Tel. 032-127311 • Tel.-FAX: 032-230197

MAGDA CÂRNECI

Elogiul justeţii

***Stare de fapt* în regia lui Stere Gulea**

Am intrat blazată şi cu unele prejudecăţi la proiecţia de la Institutul Francez a filmului *Stare de fapt* al lui Stere Gulea şi am ieşit de acolo impresionată. Mă aşteptam să îndur deversările de pornografie vizuală şi verbală, de violenţă fizică şi mentală nedecantată cu care ne-au obişnuit deja filmele româneşti din ultimii ani. Şi am dat peste primul film care, deşi îşi asumă violenţa reală a lumii noastre actuale, vizează normalitatea şi impresionează profund doar prin **justeţe**. Despre forţa acestei justeţi aş vrea să vorbesc.

Ce este justeţea? Ea nu e o calitate spectaculoasă şi nu înseamnă, cum pare la prima vedere, atît capacitatea de a da verdicte tranşante, de a alege justiţiar între alb şi negru, între bine şi rău, cît putinţa mai subtilă şi mai discretă de a privi în acelaşi timp şi cu acelaşi ochi echidistant atît faţa cît şi reversul unei situaţii reale, de a-i sesiza dilematic şi sobru aporiile şi nuanţele. Pe scurt, a vedea lucrurile aşa cum sînt, în toată mizeria şi complicaţia lor morală ireductibile, şi nu aşa cum ar trebui sau cum i-ar plăcea să fie excedatului nostru intelect.

Filmul narează drama unei asistente medicale care e martoră involuntară la lichidarea într-un spital a unor tineri răniţi în noaptea de 21 decembrie 1989, trăieşte revoluţia în clădirea Televiziunii, unde îl descoperă printre revoluţionari pe securistul care îndeplinise operaţiunea de lichidare, i se înscenează de aceea un proces, e închisă, e violată de securist în închisoare şi îşi asumă în final copilul ce i se va naşte, aflînd abia la eliberare că între timp securistul murise într-o formă misterioasă.

Lăsînd la o parte faptul că filmul pleacă de la o întîmplare reală, de felul sutelor care s-au întîmplat atunci şi se întîmplă în continuare, modul în care ea ne e adusă în faţă atinge o justeţe care ne priveşte pe toţi. Căci nu e vorba în el despre indivizi declasaţi ori despre persoane excepţionale, ci despre drama omului mediu, numitorul nostru comun care zace în toţi. Omul mediu, de o banală şi civilizată normalitate, nici abrutizat, nici hiper-lucid, prins brusc într-o situaţie politică de limită, care-i depăşeşte cu mult reactivitatea conformistă normală, dar în care el nu face caz nici de eroism excesiv, nici de laşitate jenantă. O situaţie pe care n-o înţelege, pe care doar o suportă, dar care îl obligă să-şi realizeze brusc condiţia umilită şi tragică în istoria dură pe care a acceptat-o pasiv pînă atunci, şi să opteze.

E adevărat că acest om mediu nu ajunge să opteze decît în situaţii excepţionale, de ruptură istorică, în care e atinsă aproape biologic fiinţa lui cea mai profundă, şi că el optează mai degrabă instinctiv, intuitiv, iar nu neapărat raţional, dar tocmai aici stă justeţea care ne are în vedere pe toţi.

Femeia din film nu judecă, nu blamează, căci înţelege intuitiv un grav adevăr despre sine şi despre noi înşine. L-aş numi tragismul difuz, tragismul nostru cotidian. Tragismul acesta nu prea vizibil nu vine de la zei ori de la forţe supramundane şi legi „obiective", ca la antici ori ca la alţi fatalişti mai moderni, ci vine din sinea fiecăruia şi din noi toţi, din interrelaţia fiecăruia cu toţi ceilalţi. Vine din complezenţa faţă de noi înşine şi din conformismul nostru social. Din iluzia că poţi fi bun, moral şi liber acasă chiar dacă în lume, la serviciu, eşti sclav, lichea, bestie. Vine din credinţa confortabilă că istoria, bună sau rea, nu depinde de tine, nu depinde oricum şi de tine. Şi că răul celorlalţi sau din ceilalţi nu te priveşte, nu-i şi răul tău lăuntric, personal. Tragismul acesta vine din fatalism şi supunere, şi mai ales din faptul că încă nu am învăţat să înfrăţim armonios omul interior din noi cu cel public, să facem să colaboreze responsabil şi eficace omul privat din noi cu cel social. Şi mai cu seamă nu ştim încă să stăpînim lucid relaţia dintre omul individual şi omul massă din noi, fără să cădem în tentaţia izolării sau, dimpotrivă, a gloatei. Tragismul acesta are o dimensiune colectivă care-l face discret, anonim, şi cu atît mai „eficient", mai ireductibil.

Femeia din film înţelege intuitiv că dacă s-a ajuns unde s-a ajuns e şi din cauza ei, chiar dacă mărimea, vastitatea răului social cu care dă piept o depăşeşte ca individ. Simte că şi ea e cumva vinovată, pentru că a acceptat prea mult timp, ca noi toţi, o situaţie inacceptabilă. Securistul face parte din lumea ei, din lumea noastră, ca şi noi „ceilalţi", pentru că ceva din noi înşine l-a lăsat să existe (iar în particular, el se consideră o persoană la fel de normală ca noi). Femeia înţelege instinctiv că ea nu poate expia această vină decît acceptînd-o, privind-o în faţă. Şi că într-o lume zdruncinată dar netrezită, în care revolta n-a fost dusă pînă la capăt, individual ea nu poate să depăşească această vină, s-o **transfigureze**, decît asumînd-o, integrînd-o mental şi chiar fizic.

Probabil că nu e întîmplător faptul că e femeie şi că reacţionează în acest fel şi nu altfel. Nu e întîmplător mai ales pentru lumea noastră românească. Faptul că în final ea dă naştere unui copil însămînţat cu forţa de un securist e o metaforă justă pentru o societate îndelung violată, care-şi acceptă în continuare violatorii. Dar semnificaţia ei nu e univoc pesimistă, în sensul că foştii violatori ne-ar determina şi pe mai departe viitorul, ca şi cum cineva ar mai putea acum să planifice „ştiinţific", ca înainte, acest viitor. Sensul poate fi şi integrarea acceptată, lucidă, a răului vechi în şuvoiul, copleşitor ori purificator, dar oricum irepresibil şi finalmente incontrolabil al vieţii. Şi aici e justeţea. Justeţea individuală în faţa unei remanente injustiţi colective. Căci într-o lume care în continuare nu-şi conştientizează servitutea şi vina, răul personal şi colectiv nu poate fi eradicat, ci doar integrat şi transfigurat.

Ar mai trebui poate să amintesc despre justeţea economică a dialogurilor şi tăcerilor din film, despre fineţea justă a interpretării actorilor. Şi mai cu seamă despre justeţea poziţiei lui Stere Gulea faţă de sine însuşi şi de condiţia sa de intelectual şi de artist într-o societate care abia începe, cu greu, să-şi regăsească normalitatea. O societate care nu are vitală nevoie de parabole metafizice pretenţioase, ori de deversări de pornografie şi violenţă, ci de secţionări lucide ale „stării de fapt". O lume care mai mult decît de epigoni ai lui Andrei Tarkovski, să zicem, are nevoie de oameni de artă responsabili şi extrem de oneşti, care să ne pună în faţă oglinzi nesofisticate dar sincere, nemiloase dar trezitoare. Oglinzi juste, căci justeţea e un semn al unei normalităţi mature şi mai ales vigilente. Abia asemenea acte artistice rup în sfîrşit cu trecutul recent şi cu utopiile lui criminale, rup cu complezenţa noastră estetică ori spirituală şi pun primele cărămizi rezistente ale unei viitoare tradiţii culturale curăţate de minciună, ură şi mistificare.

Vreme-video

O expoziţie din trei lucrări. Curată şi elegantă. Negru, alb, gri şi imagine electronică. Cît timp eşti în galerie, lumea e organizată şi are sens. Cînd ieşi...

O mie de vizitatori la vernisaj. Alte cîteva mii după... Tehnologia, element rece de comunicare, devine aici un mijloc „cald". Atrăgător.

Sorin Vreme – „Albă ca zăpada şi cei şapte pitici". Şapte monitoare suspendate la nivelul privirii. Imagine alb-negru. Acelaşi spaţiu, acelaşi cadru. Podea filmată de sus. Monitoarele atîrnă nemişcate, imaginea se balansează. Artistul intră în cadru şi se lasă supravegheat. Privit de sus, el pare stîlcit în rama televizorului. Nu se înţelege ce face şi nici nu contează. Observaţie balansată. „Prins" de lucrare, îţi pierzi echilibrul. Ideea e suspendată. Abstractă. Se lasă povestită mai greu. Sensul alunecă în alt sens.

Tudor Vreme – „Poarta". Patru obiecte, mari, rotunde, din beton aparent. O deschidere circulară la mijloc. Sunet de apă care curge. Geometrie şi austeritate. Privind în jos prin deschidere vezi oglinda apei electronice. Color. Artistul visează încă să-şi sape o fîntînă adevărată în curte. Relaţia se transmite prin lucrare. Privitorului **îi place să** se caţere pe obiect şi să privească înăuntru. Să recunoască, bucuros, sensul lucrării. Obiectul video e ludic şi direct. Reconfortant prin simplitate.

Sorin Vreme, Tudor Vreme. „Video-instalaţie Galeria Hellios, Timişoara, martie 1996

Sorin Vreme – „Trecut prezent – prezent viitor". Două monitoare amplasate la capetele unui podium. Alternativ, pe fiecare monitor, dreapta-stînga, apare un chip. Care scuipă. Spre tine. Sunet violent, imagine alb-negru, contrast dur. La nivelul gurii imaginii-chip este racordat un furtun de hidrant care leagă în dialog cele două personaje. Montura deturnează sensul scuipatului. E o şansă. Acordată privitorului. Care poate pretinde că scuipatul nu-i este destinat. Imaginea se repetă maniacal. Sunetul plesneşte încontinuu, dînd ritm întregii expoziţii.

Expoziţia nu e o joacă. Chiar în Occident ceva similar este organizat de un muzeu serios şi costă enorm. Pentru sponsori (Magnet SRL, Autocom SRL şi Timcon SA) există o lucrare specială. În vitrina galeriei, 7 monitoare redau încontinuu jocuri grafice video cu sigla ori numele firmelor. Excelent realizată, ea face legătura între interiorul-galerie şi exteriorul-stradă. Un afiş mişcat.

Ceea ce părea nu de mult o utopie – artă video, sponsorizare pentru artă video, succes de public etc. – devine realitate. Fără mult tam-tam, dar cu mult profesionalism. Şi la Timişoara.

DAN PERJOVSCHI

PREMIILE ASPRO 1995

Luni 17 martie 1996, în sala Studio „Martin", au fost decernate – într-un cadru boem şi animat – premiile ASPRO (Asociaţia Scriitorilor Profesionişti din România).

• Premiul pentru cea mai populară carte a anului:

– poezie: **Alexandru Muşina** – ***Tomografia şi alte explorări*** (Editura Marineasa, Timişoara)

– proză scurtă: **Viorel Marineasa** – ***Dicasterial*** (Editura Arhipelag, Tîrgu-Mureş)

– roman – **Mircea Cărtărescu** – ***Travesti*** (Editura Humanitas, Bucureşti)

– critică şi eseu: **Adrian Marino** – ***Biografia ideii de literatură***, vol. 3 (Editura Dacia, Cluj-Napoca)

– carte de debut: **Caius Dobrescu** – ***Efebia*** (Editura Marineasa, Timişoara)

• Premiul pentru experiment: **Anton Sebastian Floraţiu** – ***Novele filoneze. Dictando dictanda & Nopţi triunghiulare*** (Editura Vlasie, Piteşti)

• Cea mai bună carte a anului: **Andrei Cornea** – ***Platon – filozofie şi cenzură*** (Editura Humanitas, Bucureşti)

Juriul care a decernat premiul pentru cea mai bună carte a anului a fost prezidat de Adrian Marino, care, cu această ocazie, a spus: *„Am avut de ales între multe cărţi, toate foarte bune. Ne-am dovedit libertatea de spirit totală. Andrei Cornea nici nu e măcar membru ASPRO. Andrei Cornea nu e numai un specialist filolog, un excelent comentator politic, dar şi un erudit specialist în filozofie antică – dovadă această carte specială, de mare erudiţie"*.

Premiile sînt în valoare de 1 milion de lei. *„Valoarea lor de simbol este însă mai mare"*, a subliniat Ion Bogdan Lefter, preşedintele ASPRO, care a moderat evenimentul. **(D.T.)**

Arta secolului XX la Bucureşti

Joi 21 martie, la Muzeul Naţional de Artă al României va fi vernisată expoziţia „Grafica anilor '70 din Republica Federală Germania". Organizată de ifa Stuttgart şi adusă la Bucureşti prin intermediul Goethe Institut, expoziţia reuneşte nume celebre ca Beuys, Richter, Baselitz etc. şi face parte dintr-un program care prezintă arta germană a secolului XX în decade. Vizitatorii vor avea ocazia să vadă ceea ce poate fi văzut la Paris, Köln sau New York.

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

Un pericol blînd: ciorăneii

SORIN VIDAN, „Animalul confesiv", Editura Prier, 94 pagini, 3.000 lei

Mare lucru normalitatea!

Prin 1991, cînd l-am întîlnit cîteva clipe, din întîmplare, pe Gabriel Ţepelea, domnia sa mi-a (sau ne-a) reproşat interesul excesiv faţă de opera lui E.M. Cioran. Cum că n-ar fi momentul prielnic, în clipe de elan naţional constructiv, să elogiem nihilismul şi fatalismul, smintind întru jale macabră şi defetism energiile tinerilor.

Un an mai tîrziu polemizam amical ba cu Z. Ornea, ba cu Alexandru George şi alţii pe tema aşa-zisei „recrudescenţe a legionarismului" la tinerii debusolaţi. Cum că – în ritmul ăsta de editare a operei lui Cioran, Eliade şi Noica – în cîteva luni tot Bucureştiul adolescentin va defila cu diagonală verde pe piept, dînd foc buticurilor occidental-imperialiste şi alienatoare de identitate etnospirituală!

A mai trecut ceva timp şi am debutat în suplimentul cultural al *Cotidianului* cîţiva tineri cioranizaţi. Telefonul a sunat prompt: nu-i de ajuns pervertirea sufletească, profesională şi estetică a *teen ager*-ilor, topiţi deja de sex, violenţă şi droguri (!!!)? le mai şi daţi nas cu publicatul, îndemnînd la sinucidere în masă?... ş.a.m.d.

Şi iată-ne în 1996, cu un tineret cum nu se poate mai normal diversificat, cu nimic în plus sau în minus faţă de congenerii de oriunde, cu acelaşi amestec de placiditate, arivism şi activism de pretutindeni. La fel de împărţit între plezirism şi idealism, între o religie sau alta – şi doctrinele Zen, *new age*, paranormalitate etc. La fel de paradoxal sincretic, aliindu-i pe Ţuţea cu Kurt Cobain, pe Phoenix cu Marcel Iureş, *Filocalia* cu *Academia Caţavencu*, pe D. Stăniloae cu Urmuz, pe Jim Morrison cu Tarkovski sau pe Caragiale cu Guénon! Avem rockeri, depecheri, death-eri, metalişti, avem grunge, trash şi angelişti (de la Similea, nu rîdeţi!). Avem SF-işti şi microbişti de toate culorile şi calibrele, avem olimpici aidoma, cu sau fără mironovi... Nu s-a smintit nimic la nivel categorial, totul e foarte diversificat şi la locul său, de la integrame la Internet, inclusiv apetitul pentru un viciu sau altul (doar sînt – nu-i aşa? – imaginea părinţilor, reală sau fantasmatic proiectată!). Că sare în ochi mai degrabă Excepţia – pestriţă, ignară, agresivă – asta-i altceva. În fond, însă, avem, dragi tovarăşi, un tineret foarte cald şi normal, dornic de certitudini. E drept, mai departe de Agnita-Botorca şi mai aproape de Disneyland, însă nicidecum demonizat, cum se străduiesc să ne convingă balaurii gerontocraţiei mediatice. Totul e să nu ridici procentul la rang de totalitate, să nu vezi felia pe post de întreg şi să nu decretezi că şvaiţerul e suma găurilor sale, rămînînd orb la partea comestibilă.

Ciorăneii

„Dragă Dane – îmi scria în 1994 Dan Arsenie – *eu nu aş publica puşti cioranieni. Îl confundă* (pe Cioran) *cu un nihilist slav. O alintare publicistică aşa cum faci tu i-ar putea distruge*". Însă tot el adăuga: *„Dar, ai dreptate, dacă nu-s decît buni la 17 ani, n-au decît să dispară*".

Exact pentru asta am pledat nu o dată: pentru dreptul obrazului împovărat de acnee şi rănit de dorul firelor de barbă – de a-şi striga diperările. Pentru necesitatea sufletului tînăr de a deprinde tensiunea cugetării, de a-şi trăi incandescent **ideile ca biografie, gîndirea ca destin**. Cioran, filosofia **Erlebnis**-ului în genere, oferă din acest unghi o şcoală serioasă. Şi, desigur: pe cît de eficientă în primă instanţă, pe atît de riscantă pe termen lung.

Fiindcă asta înseamnă a începe cu sfîrşitul. A intra în gîndirea fiinţei cu destinaţia morţii. A-l anula pe „a face" în numele lui „a fi" absolutist. A te îmbătrîni – brusc şi conştient – la douăzeci de ani, intrînd cu savoare în orizontul acelei tristeţi eminesciene care simţea la vîrsta primei iubiri că *„optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit*". Numai celor foarte puternici, sau celor inconştienţi, le este dat să treacă de-o astfel de vamă, adică să înceapă cu sfîrşitul spre a ajunge la începuturi. Ca şi libertatea în sine, gîndirea lui Cioran, toată linia „luciferică" de la Iov la Nietzsche, e un jug foarte greu de îndurat. Unii rămîn captivi în manieră (cazul noiciştilor e la fel), alţii evoluează de la strigătul-de-sine către cărturăria obiectivă sau misionarismul social. În orice caz – şi ăsta-i esenţialul – ciorăneii (noii „decreţei" filosofici ai României postceauşiste) nu sînt nicidecum un pericol. Sau, dacă sînt aşa ceva, sînt un pericol blînd, şi asta numai pentru ei înşişi. (Poate şi pentru părinţi... Excedaţi, aceştia, de poza lugubră a feciorilor, şi ea în firea lucrurilor, de altfel.)

Deloc firavi, deloc dezorientaţi, deloc pesimişti, ciorăneii (cunosc destui, şi din toate părţile ţării) cultivă contradicţiile cu fervoare: postulează supremaţia absolută a Nimicului, dar sînt plini de toate şi scot sens din orice rătăcire; neagă religiosul, dar sînt mistici pînă-n măduvă; alintă-n fel şi chip ideea sinuciderii, dar scriu sute de pagini despre fericire, mai corect: despre fericirea de a crede în imposibilitatea fericirii; exaltă ataraxia, dar lucrează masiv (*„chaque livre est un suicide différé*", spunea Mentorul), inclusiv politic; se consideră bătuţi de toate vînturile, dar au un fixism de invidiat, dacă n-ar fi... condamnabil; adoră exclusivismul şi absolutismul, dar sînt fisuraţi, din fericire, de relativismul omnipermisiv. Şi tot aşa.

Cînd n-au capul tare şi pumnii strînşi, cînd iau din Cioran îndoiala şi nu fulgerul dictatorial, sînt suavi, profunzi, teribil de adevăraţi în frumuseţea lor invariabil contrariată de îngereala demonicului. Cînd se vor biciuitori de val de mare, morbizi cu program şi axiomatici cu semidoctism şi puseuri barbare sînt ridicoli, stîrnindu-ţi eternul îndemn ucigător de idealuri juvenile: *„Du-te la bordel, fiule*". Dar una peste alta, încă o dată: nu sînt nicidecum un *„pericol social*", cum îmi scria un profesor din Piteşti. Cît despre sinucidere, ea rămîne, orice ar spune Lumea şi Biserica, o treabă pur personală. Asta trecînd peste faptul că, totuşi, n-am înregistrat vreo sinucidere – şi nici vreo crimă – pe motiv de cioranism, nici la noi, nici aiurea.

Dar la 28 de ani?

După cum spune colofonul, *„Animalul confesiv, volum de debut, conţine trei eseuri. Coli de editură 1,7, coli tipo 6, hîrtie offset 70/100 şi carton velin 70/100. S-a tras această carte într-un tiraj atît de mic de nu se poate număra*". Sorin Vidan s-a născut la 24 sept. 1968 la Turnu Severin şi este redactor la revista de literatură şi artă *Amfitrion* din acelaşi oraş. Nu-l cunosc; doar glasul i l-am auzit de cîteva ori, „pe linie" de Fundaţia culturală „Alice Voinescu", la care lucrează. Un glas de om fin, foarte politicos, dar şi ferm, plăpînd cu etica şi ideile, dar hotărît în cele pragmatice. Pasionat al angoasei – în scris – pare un ins foarte exact în lume şi profesie.

Îmi place să cred că notaţiile *„animalului confesiv*" sînt deja o etapă depăşită. Că avem de-a face cu un debut relativ tîrziu. Altminteri, 28 de ani înseamnă o vîrstă îndeajuns de coaptă, ba chiar nepermis de coaptă, pentru a mai subscrie entuziast rînduri găunos-pretenţioase precum: *„Viaţa este posibilă atîta timp cît nu ai hotărît din ce considerent să apelezi la soluţia sinuciderii*"; *„cangrena lăuntrică a oricărei raţiuni de a fi*"; *„totul este destinat eşecului. Viaţa? un coşmar preletal*"; *„Viaţa nu este o cauză pentru care merită să lupţi. Merită să lupţi pentru orice altceva*" (?); *„Libertatea? De ce cuvîntul acesta îmi provoacă o cumplită senzaţie de vomă?*".

Referenţial văzînd lucrurile, volumul are trei secţiuni, cu mottouri din B.H. Lévy, Wittgenstein, Berdiaev, fiind convocaţi în diferite contexte Iov, Ecleziastul, Tereza de Avila, Neagoe Basarab, Soloviov, Şestov, Maeterlinck, Camus, Nietzsche, Platon, Vladimir Ghyka, Pascal, Boetius, Noica, Grigorie din Nazianz, Heidegger, Paul Evdokimov, Angelus Silezius, Spengler. Onorabil pentru o febrilitate mimetică juvenilă, dar ameninţător pentru maturizarea eseistică.

Dincolo de accentele – jenante, cînd nu stupide de-a dreptul – de misoginie (*„Încerc să-mi imaginez lumea înainte de apariţia femeii. Ce univers igienic*"; *„Cînd femeile au tendinţa de a-şi depăşi condiţia de obiect erotic ai, dintr-o dată, perspectiva dizgraţiosului*"), de puseurile vanităţii vecine, involuntar, cu parodia (*„Nu aş putea accepta alt rol în univers în afara aceluia de a-l suplini pe Dumnezeu*"), de morbideţea expusă cu o opulenţă ce frizează grotescul (*„Clipele sapă în noi întru extazul viermilor*"; *„O definiţie a libertăţii? A putea să pendulezi nestingherit între sifilis şi Dumnezeu*"), dincolo de ostenelile stilistice depuse nu o dată cu succes (*„Un fatum de moluscă ne-a înscris în eternitatea posacă a văicărelii*"; *„entuziasmul senil şi disperat al zorilor*"; *„Istoria? Succesiune de abdicări, lazaret al neputinţei şi exaltărilor întru nimic*") şi de găselniţele jucăuşe de genul: *„Cunoaşte-te pe tine însuţi – această invitaţie la infern*"; *„fiecare întrebare nu e altceva decît o invitaţie la convalescenţă*", ori inversări intertextuale de gust îndoielnic (*„Tăcerea acestor spaţii infinite mă scîrbeşte*") – dincolo, deci, de acestea, pagina lui Sorin Vidan respiră cînd şi cînd calmul meditativ al imaginaţiei tandre.

Aici, în cele mai reuşite ipostaze ale autorului, lirismul (cenzurat, de obicei, cu sarcasm, fiindcă aşa se poartă la moderni luciditatea) e lăsat să iasă din bîrlog şi să alerge prin contexte odihnitoare, blagiene uneori, precum: *„Aş dori să mă odihnesc într-o expresie caldă, de amurg. Sufletul meu tăinuie dorinţi de mîngîiere şi liman. Nu vreau să iau cu mine, spre nicăieri, nimic din mizeria luciditătii*"; *„În mine nu vociferează nici un temei, doar umbre, procesiunile şovăielii, o fără de nume oroare şi spaimă ce-şi caută limitele şi înţelesurile şi nu le află*"; *„Pe Dumnezeu nu mi-l pot în-chipui decît sub imperiul timidităţii. Un chip subtil, răbdător, pîndind afectuos, dinlăuntrul discretei sale Frumuseţi, trepidaţia vanitoasă a lumii, făpturile unei înverşunări lipsite de noimă. O divinitate fragilă, tandră*".

Pacostea aforistică

Aforismul este un risc enorm, care nici n-ar mai trebui asumat. Demonetizat demult din cauza hiperabuzului salonard, el a ajuns faţă de arhitectura necesară Ideii cam ceea ce este epigrama faţă de imnul pindaric. O jubilaţie pentru veleitari, oglindă ieftină pentru vanitoşi, refugiu suprem al grandilocvenţei. În lipsa unei solide armături culturale, nu atît **presupusă**, cît **dezvăluită** (dacă nu chiar **etalată**), aforistica rămîne irecuperabil provincia frivolităţii mai mult sau mai puţin graţioase.

Să luăm numai cazul Cioran: ce ar fi **reprezentat** *„silogismele amărăciunii*" în absenţa *Demiurgului cel rău* şi a *Căderii în timp*! Sau atîtea şi atîtea pagini aforistice, în lipsa eseurilor din *Istorie şi utopie* sau *Exerciţii de admiraţie*! Şi încă: din perspectiva pe care o discutăm acum, marele păcat al lui Cioran e că din uriaşa ţesătură de **lecturi** pe care şi-a consumat **trăirile**, în pagină abia dacă transpar cîteva procente! De acei şi viciul feeriei epigonice de azi. Acelaşi e cazul, forţînd puţin comparaţia, cu perlele de pahar ale autopastişei lui Nichita Stănescu: în absenţa celor *11 Elegii* şi a marilor poeme precum *Învăţăturile cuiva către fiul său*, găselniţele spirituase precum *„foaie verde de albastru*" n-ar mai fi însemnat mare lucru.

Domnule Vidan, zău, dacă ne iubiţi, treceţi la plebicist. Stofă bună este. De-acum importantă-i manopera.

KURT WEYLAND

Cele patru modele politice ale Americii Latine

I

Valul democratic ce bîntuie America Latină de la jumătatea anilor 1970 încoace ridică unele întrebări importante: Cum au adaptat gînditorii din această regiune principiile democraţiei la problemele şi nevoile specifice continentului lor subdezvoltat? Ce modele de democraţie au dezvoltat teoreticienii latino-americani? Ce forţe sociale şi politice au îmbrăţişat aceste modele diferite şi cum au încercat să le impună? Şi, în sfîrşit, ce modele au predominat în ţările importante care se află pe drumul spre democraţie?

Aceste probleme nu se bucură încă de atenţia specială a analiştilor. În timp ce ştiinţa politică analizează în mare profunzime variantele democraţiei existente în Lumea Întîi, majoritatea studiilor care se ocupă de recentele tranziţii spre democraţie din America Latină sînt superficiale. Concentrarea doar asupra deosebirii elementare dintre un regim autoritar şi unul democratic ar fi adecvată în cazul unei analize care se ocupă de schimbarea de regim. Însă acum, după ce regulile fundamentale ale democraţiei au fost deja puse în practică, devine importantă problema felului şi calităţii democraţiei.

Se pune întrebarea dacă intelectualii şi actorii politici din această zonă şi-au construit propriile lor variante de democraţie încercînd să adapteze noţiunile întîlnite în Lumea Întîi, astfel încît acestea să se potrivească nevoilor ţărilor subdezvoltate. De la bun început, trebuie să spunem că modificările care au loc în America Latină sînt determinate de două obstacole speciale cu care se confruntă democraţia. Primul este generat de profundele inegalităţi sociale şi de sărăcia larg răspîndită, în timp ce al doilea provine din influenţa exagerată exercitată de puternicele interese ale armatei şi ale oamenilor de afaceri.

Două provocări în calea democraţiei

În America Latină, inegalităţile materiale şi gradul de marginalizare a populaţiei au fost mult mai mari decît în Lumea Întîi în perioade de timp comparabile. Ca urmare, necesitatea unei reforme sociale tinde să apară concomitent cu instalarea democraţiei, mai ales pentru că prosperitatea Lumii Întîi a dat naştere speranţelor de mai bine în rîndul celor săraci. Astfel că sărăcia şi inegalitatea ridică probleme mari în zonă pentru stabilitatea democraţiei. Extinderea protecţiei sociale este şi ea importantă pentru definirea calităţii democraţiei şi pentru supravieţuirea ei în viitor.

Ce mecanisme politice poate aduce cu ea o schimbare a acestor deosebiri sociale? Cei mai importanţi agenţi – partidele, asociaţiile profesionale, mişcările sociale şi liderii politici – se confruntă cu un paradox uluitor: cu cît sprijinul popular faţă de un efort de impunere a reformei este mai mare, cu atît mai slabă tinde să fie forţa organizatorică. În timp ce un număr mare de oameni săraci este cuprins în sectorul muncii la negru – atît în zonele urbane, cît şi în cele rurale –, mulţi dintre ei sînt greu de organizat. Spre deosebire de aceşti marginalizaţi, muncitorii din sectorul oficial au o capacitate de organizare mai mare, dar ei sînt deseori mai puţini la număr şi „oarecum privilegiaţi". Teoreticienii reformei trebuie deci să aleagă între trei segmente diferite ale celor mai puţin înstăriţi atunci cînd caută sprijin pentru aplicarea soluţiilor lor de instaurare a echităţii sociale: muncitorii din sectorul oficial, care se organizează în sindicate; activiştii din rîndul celor săraci ce muncesc la negru, care participă la mişcările sociale; marea masă a celor săraci, care rămîn neorganizaţi.

Adepţii democraţiei din America Latină au păreri diferite în legătură cu cea mai bună strategie de reducere a inegalităţii. Părerile lor sînt divergente în ceea ce priveşte, de exemplu, eficienţa unei abordări social-democrate, în care sindicatele şi partidele muncitoreşti să impună cu tărie o reformă redistributivă. Partidele social-democrate şi sindicatele europene au strîns în rîndurile lor un număr mare de persoane din straturile sociale sărace şi reprezintă interese mult mai largi; omoloagele lor latino-americane cuprind sectoarele ceva mai privilegiate, care au tendinţe de a-şi apăra interesele lor speciale şi le neglijează pe cele ale celor foarte săraci. Neînţelegeri există şi în ceea ce priveşte rolul mişcărilor sociale. Deşi ele pot exprima dorinţele unor facţiuni sărace, aceste mişcări au o putere organizatorică slabă şi, deseori, se concentrează asupra unor probleme locale şi nu asupra reformei structurale la nivel naţional. În sfîrşit, liderii populişti pot mobiliza chiar şi neorganizatele segmente ale săracilor, dar de obicei nu reuşesc să creeze organizaţii puternice.

Problema instaurării echităţii este complicată şi de cel de-al doilea obstacol care stă în faţa democraţiei latino-americane şi care izvorăşte din exagerata importanţă pe care o au forţele puţin numeroase, dar puternice ale armatei şi oamenilor de afaceri. Cum ar putea fi ele integrate în cadrul democratic? În afara faptului că ele controlează frîiele puterii, cum ar fi mijloacele de constrîngere organizată şi resursele economice concentrate în mîinile lor, ele au legături cu firme şi guverne străine, fapt care le sporeşte influenţa. Aceste puteri nu sînt prea dornice să accepte „dreptul neştirbit" al tuturor cetăţenilor de a-şi vedea propriii reprezentanţi participînd egal la guvernare – ideal al democraţiei. Ce concesii trebuie să fie făcute acestor forţe pentru a cîştiga consimţămîntul lor cel puţin pentru unele metode democratice?

Unii teoreticieni din zonă au propus garanţii pentru respectarea intereselor fundamentale ale acestor forţe şi pentru autonomie faţă de intervenţia guvernului. Unii au propus instituţionalizarea participării privilegiate a oamenilor de afaceri şi militarilor la luarea deciziilor. Cu toate acestea, doar forţele populare, cu organizaţii bine închegate – „asociaţiile de vîrf" ale muncitorilor, de exemplu –, pot face parte din aceste instituţii. Diversele mişcări sociale şi săracii neorganizaţi rămîn excluşi, înclinînd balanţa influenţei mult în favoarea elitelor socio-politice. Oamenii de afaceri şi armata reprezintă deci importante obstacole suplimentare în calea reformei redistributive. Şi în timp ce instaurarea dreptăţii cere mobilizarea unui număr mare de săraci, aceste forţe se opun presiunii maselor şi cer recunoaşterea puterilor lor speciale.

Astfel, gînditorii latino-americani se confruntă cu o dilemă fundamentală a democraţiei moderne: cum să reconcilieze participarea politică bazată pe mulţimi cu participarea bazată pe o anumită elită sau „putere". În timp ce idealurile democraţiei cer să fie luate în seamă interesele tuturor cetăţenilor în mod egal, prudenţa dictează acordarea de concesii importante celor celor mai puţin numeroşi, dar mai puternici. Profundele inegalităţi sociale şi puterea deosebită de care se bucură un grup de privilegiaţi, care au jucat un rol crucial în suprimarea multora dintre democraţiile din America Latină, amplifică mult această situaţie dificilă. În timp ce inegalitatea adîncă poate determina apariţia unor eforturi radicale în vederea schimbărilor sociale, puterea intereselor creează nevoia de prudenţă şi de limite în ceea ce priveşte normele democratice fundamentale.

(Continuare în numărul viitor)

Traducere şi adaptare după Journal of Democracy de ADRIANA TUDOR

Din numerele viitoare

- *Interviul săptămînii: Lazăr Vlăsceanu, Ion Caramitru, Victor Ciorbea, Alfred Moses, Anton Vătăşescu, Ilie Năstase*
- *Octavian Paler îi răspunde lui Fey Laszlo*
- *Pavel Câmpeanu: „Enigmele pluralismului" – sondaj preelectoral*
- *Mihai Korne: „Armata română şi NATO"*
- *Emil Hurezeanu despre corupţie*
- *Pomogáts Béla: Dialog intelectual româno-ungar*
- *S. Damian: Falsul mit al lui Terminator*
- *Joris Declerk: Relaţiile Uniunii Europene cu ţările asociate din Europa Centrală*
- *Ce instituţii deţin arhive? Cum sînt ele organizate şi gestionate? Masă rotundă la GDS. Moderator: Sorin Antohi*
- *Gabriel Dimisianu: cronică la cartea lui Ion Ianoşi „Idei inoportune"*
- *Drogurile în România – anchetă*
- *Cabinete particulare de stomatologie – anchetă*
- *Aurelian Crăiuţu: „O excepţională iniţiativă editorială: Cristian Preda şi Sorin Antohi, «Liberalismul francez: secolele XIX şi XX»"*
- *Irina Coroiu: Caligula de Albert Camus la Teatrul Bulandra în regia lui Mihai Măniuţiu*
- *Hari Kuller: „Mit, cultură, societate"*
- *V. Rizescu despre cartea Irinei Livezeanu „Politica culturală în România Mare".*
- *Lansări de carte: „Gnozele dualiste ale Renaşterii" de I.P. Culianu şi „Eu sînt ţinta. Geo Bogza în dialog cu Diana Turconi"*
- *Radu Negrescu Şuţu: „A fi sau a nu fi român"*
- *Recenzia cărţii „Economie şi prosperitate" de J.D. Gwartney şi R.L. Stroup realizată de Dan Cristian Comănescu*
- *Dominique Schnapper: „Naţiune democratică şi naţionalism etnic (V)"*
- *Virginia Marsh: „România constrînsă la o economie nemiloasă"*
- *Kenneth Murphy: recenzie la cartea „Plicul negru" de Norman Manea*
- *Kurt Weyland: „Cele patru modele politice ale Americii Latine" (II)*
- *Raport anual pentru drepturile omului privind România redactat de Departamentul de Stat al SUA*
- *Kántor Lajos: „Competiţie?"*

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în

noile noastre conturi

deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12:**
(pentru **dolari** în contul 4024009230, pentru **mărci** în contul 4024009231, pentru **franci francezi** în contul 4024009235, pentru **lire sterline** în contul 4024009232, pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233, pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacţia: GABRIELA ADAMEŞTEANU (**redactor-şef**); RODICA PALADE (**redactor-şef adjunct**); ANDREI CORNEA (**publicist comentator**); HORAŢIU PEPINE (**publicist comentator**); OANA ARMEANU (**şef secţie social**); DIANA TURCONI, IULIAN ANGHEL (**social**); DAN PERJOVSCHI (**grafician**); ALEXANDRU CIRIP (**secretar tehnic de redacţie**); RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ (**corectori**); MIRCEA IONESCU (**şef serviciu difuzare**); CONSTANTIN SATALLA (**difuzare**); MIHAELA CUCU (**publicitate**); ANA ISTRATE (**şef serviciu financiar-contabilitate**). **Responsabil de număr:** OANA ARMEANU.

Rubrici permanente: H.-R. PATAPIEVICI (**eseu**), N.C. MUNTEANU (**comentariu politic**), ILIE ŞERBĂNESCU (**comentariu economic**), RALUCA STROE-BRUMARIU (**Parlament**), MARIAN CHIRIAC (**săptămîna politică**), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (**istoria religiilor**), DAN C. MIHĂILESCU (**cronică literară**), MAGDA CÂRNECI, ERWIN KESSLER (**cronică plastică**).

Corespondenţi: IOAN MUŞLEA (**Cluj**), DANIEL VIGHI (**Timişoara**), DINU MIHAIL (**Chişinău**), ION MIRON DAMIAN (**Paris**), ADRIAN NICULESCU (**Milano**).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ŞORA, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED.
Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761